Ajuntament de Barcelona

M N E M O S I N A

Recull nacional i internacional de notícies, opinions i programes sobre memòria col·lectiva

Nº 224

19.02.2021

INFORMACIONS

betevé

Barcelona estudiarà posar el nom de Salvador Dalí a un carrer o plaça de la ciutat

La Comissió de Drets Socials aprova per unanimitat una proposta de Cs perquè la Ponència de Nomenclàtor valori dedicar un espai públic al pintor referent del surrealisme

Marc Garcia | Dimarts, 16 de Febrer del 2021, a les 12.08

La Ponència de Nomenclàtor, l'òrgan encarregat de decidir el nom dels carrers i places de la ciutat, estudiarà dedicar un espai de Barcelona a Salvador Dalí. La Comissió de Drets Socials ha aprovat aquest dimarts per unanimitat una proposta de Ciutadans que demana elevar a la Ponència la petició de posar el nom d'aquest pintor referent del surrealisme a un carrer, plaça o avinguda de la ciutat. "La ciutat té un deute pendent amb Dalí", ha afirmat Marilén Barceló (Cs), que ha assegurat que el pintor tenia una vinculació amb Barcelona.

L'estació de la Sagrera?

En el debat a la comissió, el regidor de Junts Ferran Mascarell ha revelat que el 2005, quan era regidor de Cultura de l'Ajuntament, es va tancar un acord amb la Fundació Gala – Salvador Dalí perquè el pintor tingués el nom associat a l'estació de la Sagrera. Segons Mascarell, a la Fundació no li semblava bé "un carrer qualsevol" i volia "un espai significatiu". Per això, tenint en compte la relació de Dalí amb l'estació de Perpinyà (hi va dedicar un quadre), es va considerar que la de la Sagrera podria ser un bon espai, fins i tot també posar el nom del pintor a la plaça que hi haurà a l'entrada principal.

El regidor de Memòria Democràtica, Jordi Rabassa, ha dit que l'Ajuntament té present "l'apunt històric" de Mascarell i ha deixat en mans de la Ponència de Nomenclàtor decidir la ubicació final tenint en compte "la relació de les persones amb el context polític i social que van viure". Rabassa ha recordat que les deliberacions de la Ponència es voten al ple de districte corresponent. Ha respost així les crítiques d'alguns grups, que han demanat una representació més plural a la Ponència de Nomenclàtor i li han exigit més agilitat en les deliberacions.

https://beteve.cat/politica/barcelona-estudiara-dedicar-carrer-placa-salvador-dali/

LA VANGUARDIA viure

PAÍS: España
PÁGINAS: 2-3
TARIFA: 43470 €
ÁREA: 1565 CM² - 138%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 84641
E.G.M.: 482000
SECCIÓN: VIVIR

13 Febrero, 2021

Missatges del més enllà

EL MIRADOR

Luis Benvenuty

Rosa Cardona de tant en tant acostuma a fer un cop d'ull per les restes d'El Ingenio. Aquests dies fan obres a la finca i, si et sorprèn embadalit contemplant els rètols de l'establiment tancat, uns rètols que ja no anuncien res, doncs et convida a entrar una estona. Ganyotes burletes, mirades inquisitives, somriures congelats, totes de cartó pedra!

Després d'anys de frustrades resurreccions, Cardona va penjar aquest estiu el cartell d'"es ven" o "es lloga". Alguns inversors francesos es van interessar per aquest local del carrer Rauric de 470 metres quadrats, però cap encara no ha presentat oferta. "Per llei hauran de conservar l'A que ens va fer Brossa, i els cartells de la façana, i... però podran muntar el comerç que vulguin. Vam intentar adaptar aquesta feina artesanal als temps, però la gent que va agafar el relleu no va trobar la manera. No va funcionar res. En mans del mercat no hi ha futur. Si les administracions no s'hi impliquen és molt difícil que això sobrevisqui. Qui apostarà per una botiga museu... Passa el temps i... I jo ja vaig endarrerir la meva jubilació, ja vaig passar el dol. Al final perdrem l'esperit. Només quedaran els rètols". Aquesta és la ruta dels rètols dels llimbs, dels que ja no anuncien res, de missatges del més enllà sobre una història que es dilueix.

Llana, mocadors, seda... El detonant del tancament d'El Indio al carrer del Carme fa sis anys va ser el lloguer. El 2017 l'Ajuntament de Barcelona va impedir que el convertissin en un restaurant, i després no va passar res. Els rètols de la centenària Casa Calicó també es desgasten. Fa tres anys la pressió immobiliària la va empènyer des de la plaça de les Olles fins al Poblenou. L'amo de Coses de Casa, a la plaça del Pi, també era el propietari de la finca, però va fer 79 anys, es va atipar que els seus clients es morissin i la va vendre a uns inversors. D'aquella botiga de confeccions del 1972 en queda el rètol i unes lleixes. La centenària botiga de vins del carrer Ample La Lionesa va passar a pitjor vida el 2019. Els veïns ja no recorden quants anys fa que està tancat un altre negoci centenari, el forn Cosialls, al carrer Girona. A la seva vora, el cartell de la immobiliària que gestiona el local tapa el rètol de sempre de l'Òptica Ruiz Ortega.

En el fons tot això importa a poca gent. No us sentiu enganyats. Un s'acostuma a tot. Et trobes en un armari les cartes de la persona amb qui vas fer l'amor per primera vegada i t'adones que ja no signifiquen res. Esteve Vilarrúbies, autor de *Comerços emblemàtics de Barcelona* i d'altres estudis, sempre diu que mentre les administracions no protegeixin les activitats, l'esperit es diluirà de manera inexorable. Un fons de Singapur està airejant que té 300 milions de dòlars per comprar locals a Espanya, Portugal, Itàlia... La idea és esperar que l'economia toqui fons, comprar barat i d'aquí uns anys vendre car.

Un any i poc després del tancament de la camiseria Xancó el seu aparador encara ensenya dues camises i el cartell que va commemorar els seus 200 anys. Són menys, almenys a la Rambla, però les llegendes són així. El Gran Cafè del carrer Avinyó sempre va suscitar polèmiques. Per uns, singular, i per d'altres, al contrari. Ja no és més que un altre restaurant que va tancar la pandèmia. El virus també va rematar la llibreria Àngel Batlle.

Aquesta és la ruta pels rètols de tantes botigues que han tancat i no han tornat a obrir, que no anuncien res

"Si les administracions no s'hi impliquen és molt difícil que tot això sobrevisqui", diu la propietària d'El Ingenio

CÉSAR RANGEL

CÉSAR RANGEL

LA VANGUARDIA viure

PAÍS: España
PÁGINAS: 2-3
TARIFA: 43470 €
ÁREA: 1565 CM² - 138%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 84641
E.G.M.: 482000
SECCIÓN: VIVIR

13 Febrero, 2021

CÉSAR RANGEL

CÉSAR RANGEL

CÉSAR RANGEL

La ruta de los rótulos que no anuncian nada

Esta es una muestra de la ruta por los rótulos de unos cuantos comercios históricos que echaron la persiana de modo definitivo. Ahora sus carteles no anuncian nada. Algunos de estos negocios acaban de cerrar, otros llevan años en el purgatorio. Las tiranías del mercado desempeñan en estas historias un papel crucial.

CÉSAR RANGEL

CÉSAR RANGEL

CÉSAR RANGEL

con su rótulo rojo, como el marco del escaparate. Y su último año, hasta la primavera, en el 25. Ahora estos bajos vacíos apenas lucen unas letras desgastadas.

¿Y vieron el rótulo de la mercería La Selecta en la rambla Catalunya? La letra a de su artículo, desaparecida, como el epígrafe de Mercería. Y la te, desprendida. La dependienta de la tienda de moda abierta desde hace dos meses dice que así lo encontraron, que no se puede restaurar de cualquier modo, que hay que hablarlo con el propietario y el Ayuntamiento. Y en estos tiempos a uno le da reparo tocarle las narices a los comerciantes por unas letras. A veces los legados son un inconveniente... ¿Una tienda de móviles tras el rótulo protegido de una librería o de una farmacia? ¿Una casa de cambio de moneda anunciada con las letras de una tienda de partituras? Esa es la ruta de los rótulos absurdos, pero ese es otro drama (hoy estamos en el limbo).

"Pues a nosotros nos está viniendo muy bien conservar el nombre y los rótulos –dice Isaac Ramos, en el New Phono en la calle Ample–. Aquí vendieron instrumentos musicales más de cien años y nosotros también nos dedicamos a eso. Nos estamos beneficiando de ese legado, de aquella reputación entre tantos músicos". Ramos detalla que aquel New Phono cerró el verano de 2019 y que éste abrió al poco. "So-

> "Nos vino muy bien conservarlo todo porque nos dedicamos a lo mismo", dicen los nuevos gestores de New Phono

mos distribuidores de Tico Música, también vendemos a tiendas de toda España. El único inconveniente es que si nos buscas por internet la primera noticia es aquel cierre y muchos se piensan que estamos cerrados. Necesitamos una noticia que diga que estamos abiertos, y que genere más clics para que Google la ponga encima". Reescribir la historia lleva su tiempo.

Y a final de mes la restauradora Arianna Grau reabrirá La Granja Vendrell, con sus letras de siempre bien restauradas y la receta de la nata popular entre tantos barceloneses tantos años... El singular establecimiento echó la persiana en septiembre del 2019. Sus responsables se jubilaron, y entonces no encontraron a nadie dispuesto a tomar el relevo. Otra baja en la lista de los históricos de la ciudad. Bueno, ya no... ●

ara

PAÍS: España
PÁGINAS: 48
TARIFA: 5952 €
ÁREA: 521 CM² - 62%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 19864
E.G.M.: 78000
SECCIÓN: CULTURA

14 Febrero, 2021

MEMÒRIA HISTÒRICA

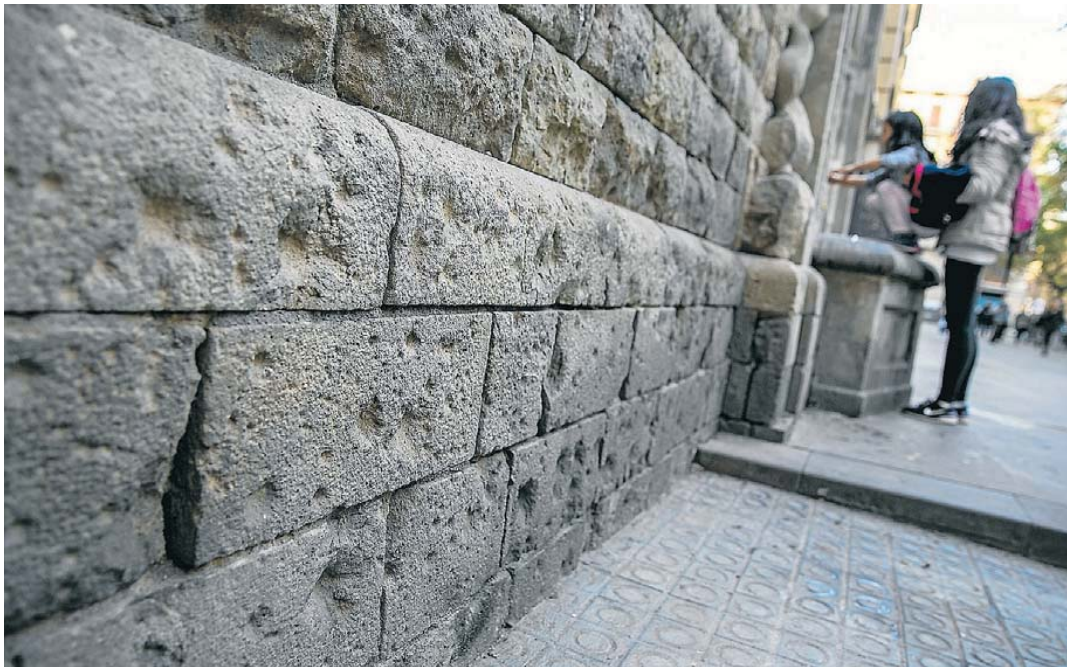

Una de les façanes malmeses durant la Guerra Civil, al carrer Egipcíaques. CRISTINA CALDERER

El rastre encara visible dels bombardejos

Una web recull l'impacte de la metralla visible a les trames urbanes

SÍLVIA MARIMON MOLAS
BARCELONA

El polític Joan Reventós no es va oblidar mai de la Barcelona bombardejada: "El que recordo amb més intensitat era la fortor desagradable i característica que exhalaven els enderrocs i la runa de les cases enfonsades". Més de 80 anys després dels bombardejos que van assolar la ciutat i van matar més de 2.500 persones, quin rastre en queda?

L'Associació Memòria Soterrada ha impulsat un projecte col·laboratiu que vol visibilitzar els edificis ferits de la Guerra Civil que continuen en peu. Qualsevol ciutadà pot contribuir-hi afegint marques i fotografies des del telèfon mòbil a la web d'Edificis Ferits. Els carrers de Barcelona van ser bombardejats des del 13 de febrer del 1937 fins al 23 i el 24 de gener del 1939. Al final de la guerra, a Barcelona s'havien destruït 1.500 immobles. El registre de l'Ajuntament va anotar 1.816 morts i 2.719 ferits, però altres documents xifren els morts en 2.750 i augmenten el nombre de ferits fins a 7.000. Saber el nombre exacte de víctimes és encara avui impossible. És molt difícil imaginar com devia ser el paisatge d'aquells dies de la Guerra Civil: cases destruïdes que semblaven tallades amb un ganivet immens, carrers plens de maons trencats, guix polsós, fustes velles i joguines inservibles escampades per terra...

El projecte de Memòria Soterrada vol ajudar a recordar-ho mostrant l'impacte que les bombes van deixar en la trama urbana.

Obert a la col·laboració ciutadana

"Hem fet una recerca prèvia als arxius del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, de l'Arxiu Contemporani de Barcelona i del Pavelló de la República però hem volgut ampliar la nostra recerca i obrir-la a la col·laboració ciutadana per registrar els edificis ferits i visibilitzar quins continuen tenint marques visibles, quins tenen les marques tapades o testimonis que puguin explicar els canvis que han tingut aquests edificis", explica l'arqueòloga Laia Gallego, que també és una de les impulsores del projecte. En principi la intenció era fer la recerca tan sols a Catalunya però l'arribada de testimonis d'altres punts de l'Estat ha fet que es decidís incloure-hi tot el territori espanyol. La web es va posar en marxa fa dues setmanes i, de moment, té 28 edificis registrats de Barcelona, Vic, Ulldecona, València i Cartagena. "Tota aquesta materialitat desperta empatia –detalla Gallego–. Altres ciutats han fet una gran tasca per mantenir viva la memòria dels bombardejos, Londres conserva solars on les bombes van destruir els edificis, però aquí ens hem centrat en les víctimes i en la memòria bèl·lica i hem oblidat l'impacte a la ciutat".

Una de les imatges més icòniques que detalla i documenta la web Edificis Ferits és la plaça de Sant Felip Neri. A l'església, el gener del 1938 s'hi refugiaven 146 infants, la majoria procedents de la ciutat madrilenya d'Alcalá de Henares. També hi havia alguns nens barcelonins, perquè allà els donaven alguna cosa per menjar. A les nou del matí d'un diumenge, el 30 de gener del 1938, mentre esmorzaven hi va haver dues grans explosions simultànies al pati amb claraboia. Les baixes es van comptabilitzar en 42 persones, de les quals una trentena eren nens. Només aquell 30 de gener, segons un article publicat l'endemà a *La Humanitat*, a Barcelona, hi va haver 153 morts. Hi ha, però, molts altres llocs on es poden observar restes de metralla, com el carrer de les Egipcíaques. El 17 de març del 1938 a la cruïlla amb el carrer del Carme hi va caure una bomba que va tocar un forn de pa i una part de l'Escola Milà i Fontanals. El forn va quedar completament destruït i van morir les persones que hi havia a dins. Al llarg del passeig Picasso de Barcelona són encara visibles molts dels impactes de la metralla, n'hi ha de totes les mides i alguns estan mig tapats.

A Vic, Gallego destaca el temple romà: "És molt interessant perquè és un patrimoni on se superposen diferents etapes històriques". Vic va patir quatre bombardejos, entre el desembre del 1938 i l'1 de febrer de 1939. Les columnes del temple romà de la ciutat en preserven la memòria.

Tragèdia
El 1938 van morir 42 persones en el bombardeig a la plaça Sant Felip Neri

Destrucció
Al final de la guerra, a Barcelona s'havien destruït 1.500 immobles

ara

PAÍS: España
PÁGINAS: 1,29
TARIFA: 6942 €
ÁREA: 655 CM² - 78%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 12863
E.G.M.: 78000
SECCIÓN: PORTADA

19 Febrero, 2021

AGUSTÍ CENTELLES / FUNDACIÓ VILA CASAS

P 29

CULTURA

La Fundació Vila Casas mostra fotografies inèdites d'Agustí Centelles

ara

PAÍS: España
PÁGINAS: 1,29
TARIFA: 6942 €
ÁREA: 655 CM² - 78%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 12863
E.G.M.: 78000
SECCIÓN: PORTADA

19 Febrero, 2021

FOTOGRAFIA

01. Reunió de les Corts republicanes a Montserrat (1938). 02. Escena del front d'Aragó I (1936). 03. Grup de milicianes. 04. Joc d'infants. AGUSTÍ CENTELLES / FUNDACIÓ VILA CASAS

Les fotos inèdites d'Agustí Centelles

La Fundació Vila Casas mostra 130 fotografies de guerra, algunes mai vistes, al Castell de Vila-Seca

LAURA SERRA
BARCELONA

Agustí Centelles (1909-1985) va ser un pioner del fotoperiodisme europeu però sobretot va ser un reporter arriscat. Intuïtiu. Compromès. El seu coratge per anar fins a primera línia de front ha deixat per a la història unes imatges impagables, tant de la República i la Guerra Civil com dels exiliats i deportats als camps francesos on ell mateix va acabar empresonat, als camps d'Argelers i Bram, on va fer 600 fotografies.

És famosa l'anècdota de la seva maleta amb 5.000 negatius que va deixar a cura d'uns amics francesos quan va tornar clandestinament a Barcelona, per evitar que l'enxampés la Gestapo. El 1976, mort Franco, Agustí Centelles recupera aquell arxiu, positiva els negatius i per fi els pot exposar al món. 95 de les còpies que va fer llavors l'autor –amb anotacions manuscrites o mecanoscrrites a la cara o al dors– s'exposen des d'avui i fins al setembre al Castell de Vila-seca. Fins al juny, l'entrada serà gratuïta.

Però la mostra, que porta per títol *Testimoni d'una guerra. 1936-1939* i està comissariada pel primer descobridor de l'obra de Centelles, l'historiador de l'art Daniel Giralt-Miracle, és rellevant per un altre motiu, i és que per primera vegada s'hi exposaran 35 fotografies inèdites que van ser positivades pel fill de Centelles, en Sergi, al mateix estudi del pare. Són còpies modernes a partir de negatius que no havien estat revelats pel fotògraf. Entre les imatges mai vistes hi ha l'enterrament del sindicalista i anarquista Buenaventura Durruti, un consell de ministres republicà a Montserrat o l'actriu Margarida Xirgu representant *Bodas de sangre* de García Lorca.

Testimoni excepcional

L'exposició s'obre amb imatges de vida quotidiana durant la República. S'hi veuen alguns esdeveniments socials –per exemple, la proclamació de Miss Catalunya el 1935 o l'avituallament de la Volta a Catalunya– i actes populars de la Barcelona de l'època. Però els Fets d'Octubre de 1934 modelaran el fotògraf: Centelles decideix fer-se fotoperiodista *avant la lettre* i des de llavors es dedicarà a buscar les notícies, fugint de la pura anècdota.

Revelats
S'exposen 35 còpies modernes que van ser positivades pel fill

Període
El recorregut va del 1934 al 1939 al camp de Bram, on va ser internat

Després vindrà la Guerra Civil, que cobreix des del 19 de juliol i que li permetrà col·laborar amb grans agències com AP, Havas o Fulgur i aparèixer en mitjans internacionals. Algunes de les seves imatges esdevenen tan icòniques –com la dels guàrdies d'assalt al carrer Diputació amb cavalls morts fent de trinxera– que eclipsen l'abast de tota la seva producció. Centelles va marxar al front d'Aragó juntament amb les milícies populars. Alguns dels retrats mostren soldats riallers i mal vestits, potser inconscients del que vindria. També hi ha fotografies amb clarobscurs que recorden del tot una imatge cinematogràfica. S'hi veu el dia a dia de la guerra: dels precaris tancs republicans als grups de milicianes.

També hi ha fotos impactants de la rereguarda. Un dels moments més durs és l'impacte del bombardeig a Lleida, que entre altres llocs va caure sobre una escola. També hi ha la vida a les ciutats, amb nens que jugaven a afusellar-se. O bé personalitats importants en ple míting, com Frederica Montseny o Teresa Pàmies. El 1939 Centelles va prendre el camí de l'exili i va acabar als camps francesos.

Un llegat salvat

Testimoni d'una guerra. 1936-1939 és un recorregut generós, de 130 imatges, que reuneix tres viatges en un: una història vital singular, d'una gran qualitat artística i també un retall de la història recent del país. El comissari destaca que s'hi copsa "la seva intel·ligència, el seu compromís ètic i el seu sentit estètic".

L'exposició al Castell de Vila-seca respon a l'acord de la Fundació Vila Casas amb el municipi tarragoní, on va desembarcar ara fa un any amb una primera mostra de gravats de Tàpies. El conjunt fotogràfic és propietat de la Fundació Vila Casas, que va comprar els últims revelatges originals fets per Agustí Centelles de la mà de l'Ajuntament de Barcelona el 2010. Va ser la manera d'evitar que aquest patrimoni sortís del país, com havia passat amb l'Arxiu Centelles, que els fills van vendre al ministeri de Cultura el 2009. Les 145 imatges del fons són conservades per l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona.

LA VANGUARDIA.cat

PAÍS: España
PÁGINAS: 32
TARIFA: 3150 €
ÁREA: 113 CM² - 10%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 84641
E.G.M.: 482000
SECCIÓN: CULTURA

18 Febrero, 2021

Nova col·lecció de llibres al voltant de dies històrics

HISTÒRIA ▶ L'editorial Rosa dels Vents treu al mercat la col·lecció *Dies que han fet Catalunya* amb dos primers volums: *La vaga dels tramvies*, que va començar l'1 de març del 1951, a càrrec de Francesc Vilanova, i *La bullanga de Barcelona*, que va tenir lloc el 25 de juliol del 1835, a càrrec de Jordi Roca i Núria Miquel. El director de la col·lecció, Agustí Alcoberro, va explicar que ja es preparen dos llibres més, un sobre l'11 de setembre del 1714 i un altre sobre els fets de Prats de Molló. / Redacció

elPeriódico EDICIÓ CATALÀ CAT

PAÍS: España
PÁGINAS: 41
TARIFA: 19458 €
ÁREA: 809 CM² - 76%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 48734
E.G.M.: 287000
SECCIÓN: BARCELONA

18 Febrero, 2021

BARCELONEJANT

En una ciutat empatxada de dies històrics neix amb dos llibres una col·lecció oportuna com un Alka-Seltzer, un de la 'gore' bullanga del 1835 i un altre de la vaga de tramvies del 1951.

Rosa dels Vents fa seure BCN al divan

CARLES COLS

Rosa dels Vents ha tingut l'aplaudible idea de posar en marxa una col·lecció literària que ha subtitulat *Dies que han fet Catalunya*, que seria com fer seure al divan psiquiàtric una ciutat, país o societat perquè rememori la seva vida, aquells moments que han forjat el seu caràcter, fílies, fòbies i fins i tot manies persecutòries. És una teràpia amb notable èxit en altres llocs, com Itàlia i França, i que aquí, coordinada per Agustí Alcoberro, acaba de crear els dos primers títols sobre la desconcertant Barcelona, ciutat de pau, diuen ridículament alguns polítics, però en veritat una metròpoli abonada a la violència, per no dir al *gore*. En els dos pròxims paràgrafs, la prova del nou d'aquesta afirmació.

El general Pere Nolasc de Bassa va intentar defensar-se al seu despatx amb la seva espasa, però res va poder fer contra els quatre trets del geperut Josep Massanet. En la primera entrega de les aventures d'Indiana Jones hi ha una escena similar, graciosa per inesperada, però el que va passar el 6 d'agost de 1835, com a clímax d'una bullanga de diverses jornades que va començar el 25 de juliol, després d'una pèssima tarda toros, va ser d'una brutalitat patològica. Bassa va morir al seu despatx, a Pla de Palau, seu de la màxima autoritat governamental a Barcelona. Ell només era el segon de bord. Manuel Llauder, capità general de Catalunya, es va mantenir fora de la ciutat mentre cremaven esglésies o, com es diu, giraven a gran velocitat les agulles del rellotge de l'urbanisme barceloní perquè allà on hi havia convents s'aixequessin mercats, com la Boqueria i Santa Caterina, i coliseus, com el Liceu.

Els assaltants van tirar el cos de Bassa pel balcó. Li van lligar els peus i el van arrossegar fins a la plaça de Sant Sebastià, avui Antonio López. Des d'allà la cercavila va seguir pel carrer Ample, després Regomir, plaça de Sant Jaume, Call, Avinyó, Ferran, Nou de la Rambla (abans Conde del Asalto) fins a Sant Ramon i després va girar per Sant Pau. Ja a la Rambla, va cremar en una foguera.

Es podien elegir altres episodis per destacar l'excel·lent treball de documentació que els historiadors Jordi Roca i Núria Miquel han portat a terme per escriure *La bullanga de Barcelona*, però és innegable que aquest revela que al llibre no hi falten detalls per narrar i contextualitzar un capítol tan crucial com aquest en la història de Barcelona i, no obstant, sovint desdenyat. En realitat, tot el segle XIX és sovint esquivat per la memòria col·lectiva i, també, per no pocs historiadors, molt addictes a l'èpica del 1714 i a la desgràcia de la Guerra Civil del 1936, però refractaris a aquell segle intermedi, el XIX, germinal de molts dels traumes ocults de la ciutat. Aquest, com diu Alcoberro, és un país amb un cert empatx de dies històrics, i la col·lecció de Rosa dels Vents és un aconsellable Alka-Seltzer.

El segon títol, *La vaga dels tramvies*, és un relat en *crescendo* a càrrec de l'historiador Francesc Vilanova sobre la més enginyosa i eficaç de les protestes realitzades a Barcelona, quan, a instàncies de no se sap qui, els barcelonins es van oposar a la pujada del preu del transport públic anant a peu a tot arreu. El diumenge 4 de març de 1951, quart dia de la protesta, per posar-ne un exemple, el Barça va guanyar sense glòria el Santander enmig d'un diluvi, però a l'acabar el partit, en contra del previst per les autoritats franquistes, la *culerada* va tornar a peu a casa.

Protesta amb 12 anys de retard

Aquella vaga, que en realitat van ser dues, una pels tramvies i, 15 dies més tard, una altra general, es diu que va ser la batalla amb què, amb 12 anys de retard, va plantar cara Barcelona a l'entrada de les tropes franquistes del 26 de gener del 1939. Per Vilanova va ser més una protesta de cansament per la misèria que patien els barcelonins, ja que es consumia la meitat de pa que el 1936, una cinquena part de les patates i una sisena part d'arròs. Tan pobra era la dieta que va ser en aquells anys quan el franquisme va intentar convèncer els espanyols que la carn de balena era una menja, i fins i tot la va considerar peix perquè es pogués vendre els divendres i no contrariar així els capellans.

De la vaga de tramvies s'ha escrit poc des del punt de vista historiogràfic. L'última vegada, diu Vilanova, ho va fer Fèlix Fanés el 1970, i això que continua sent un misteri, perquè es desconeix qui va omplir les bústies de mitja ciutat de textos mecanografiats que animaven a secundar una aturada que fins i tot va gaudir de la simpatia de la Falange. Va ser, s'ha de remarcar, una victòria que alguns, per pocs que fossin, van pagar amb la seva vida. Van rodar caps, entre altres el del governador civil, Eduardo Baeza Alegría, per si no en va tenir prou que els barcelonins es passegessin aquells dies amb un lliri per ridiculitzar-lo pel seu suposat embolic amb Carmen de Lirio, la vedet més gran del moment.

El que dèiem. Rosa dels Vents acaba de publicar dues excel·lents pastilles d'Alka-Seltzer. Més, sisplau.■

Bert Hardy / Getty Images

Antoni Ferran Satayol / MUHBA

Un policia armat patrulla pels carrers de Barcelona durant una de les jornades de la vaga de tramvies, el 1951. A sota, 'La patuleia', l'altre nom amb què despectivament es va qualificar la bullanga del 1835, tal com la va portar a la tela el pintor Antoni Ferran Satayol.

EL PAÍS CATALUÑA

PAÍS: España
PÁGINAS: 8
TARIFA: 6608 €
ÁREA: 633 CM² - 56%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 9346
E.G.M.: 79000
SECCIÓN: CATALUÑA

13 Febrero, 2021

LA CRÓNICA / REBECA CARRANCO

Un enigmático palacete policial II

Las obsesiones no son buenas. Todo el mundo lo sabe. Pero si se es periodista, la obsesión es gratificante. Como el que persigue las tres cerezas sin descanso en la tragaperras, el periodista busca un nombre, una calle, un teléfono, un barrio, el dato del dato... Cualquier cosa que se convierta en un hilo del que estirar para llegar a aquella información que hace semanas que se resiste. Puede llevar incluso a la persecución y al acoso de personas que probablemente cuando ven la llamada del periodista obsesionado, estamparían el móvil contra la pared. No conozco a periodistas no obsesos con la información, por más tonto y banal que sea el asunto a tratar.

La obsesión lleva a los recogidos jardines de Vil·la Cecília, que debe su nombre a la mujer de Eduardo Conde, que fundó El Siglo, los primeros grandes almacenes de Barcelona. Al fondo del parque, la que fuese casa privada de Conde (1909) ahora es el Casal de Sarrià, donde está el archivo del distrito. Con la felicidad del obsesionado, hay que subir a la primera planta para ver el expediente del palacete de la calle de Iradier número 9-11, convertido a principios de la dictadura franquista en una comisaría, un uso que siguió vigente hasta el año pasado.

"Lo más interesante son los planos", dice el archivero. Están plegados, en una carpeta que sufrió humedades y hay que abrirlos con sumo cuidado. La decepción es mayúscula para quien busca datos y no entiende nada de líneas ni trazados. En ese archivo, que para poder consultarlo se ha pedido hora con días de antelación, no hay respuesta a ninguna de las preguntas de la obsesión: ¿Quién decidió convertir el palacete de Iradier en un edificio policial? ¿Cuándo? ¿Por qué? ¿En qué condiciones? Unas dudas ya expresadas en una crónica anterior, escrita el día de Navidad, sobre el mismo tema.

Los tiempos modernos llevan a teclear en Google, a bucear en los datos y en las webs, a exprimir hasta el final los boletines oficiales y sus históricos, BOE, gacetas municipales, DOGC... Pero la experiencia demuestra que la respuesta a las preguntas la tienen las personas. No hay nada como la memoria viva de alguien y su ayuda para caminar hacia lo que queramos saber. Como pasa con Maribel Blanco, quien más sabe de la Policía Nacional en Cataluña. Su llamada reaviva la obsesión por el palacete policial, más conocido como la Casa del Duc de Prim o la Torre de San Fernando, con la fachada, las escaleras y el vestíbulo protegidos por el Ayuntamiento. Ha encontrado algunos datos del edificio de la calle de Iradier que hasta 2005 fue una comisaría de la Policía Nacional; hasta 2020, una comisaría de los Mossos d'Esquadra y que hoy aguarda, ante un atípico silencio institucional, un nuevo uso.

El palacete de la calle de Iradier que ha servido como comisaría más de 75 años. / A. G.

Los legajos rescatados por Maribel contienen parte de la historia del enigmático palacete policial de la calle de Iradier 9-11, en el distrito de Sarrià-Sant Gervasi, una de las zonas más nobles de la ciudad. Construido en 1918, propiedad de Emilio Heydrich, un empresario cubano alemán, se construyó en forma de dos casas unidas entre sí, a manos del arquitecto Joaquim Lloret. Hasta aquí, nada que no recoja la Wikipedia. La carpeta revela que fue el propio Heydrich quien en 1941 firmó un contrato de alquiler con la policía para una de las dos casas que conforman el palacete.

"Contrato de inquilinato", reza el documento, fechado el 1 de julio de 1941, entre la Jefatura de Policía de Barcelona, y el empresario, que entonces tiene 76 años. Por 850 pesetas (unos 5 euros), se alquila una de las dos viviendas que conforman el palacete. El contrato especifica claramente su uso: "Destino exclusivo a oficinas y servicios de la comisaría de la zona sin que pueda dársele otra aplicación que a juicio del propietario pueda perjudicarla". También se autorizó a la policía para habilitar dos calabozos en la planta baja de la casa, que siguen allí, aunque en desuso.

> La obsesión es gratificante para los periodistas, como el que persigue las tres cerezas en la máquina tragaperras

La comisaría de la Policía Nacional permaneció activa más de 60 años. El amplio "chalet" en la zona "residencial de lujo" contaba con tres plantes. En la baja, estaban las oficinas de la XI compañía de la 43 Bandera de la Policía Armada; en el entresuelo, las dependencias de la comisaría, en el principal, los dormitorios y otros servicios de la compañía y en los sótanos, los calabozos, la calefacción, la caldera, un depósito de carbón y la barbería de la policía. Más adelante, también se expedirían DNIs.

La historia se enreda en 1947, cuando Emilio Heydrich muere y deja en herencia el palacete a su único hijo vivo y dos nietos. Estos inicialmente la venden a la eléctrica Flix, sabiendo que las dos casas están alquiladas a dos usuarios distintos (en las hemerotecas consta que vivió allí un tiempo una familia Godó). El precio fue de 700.000 pesetas (unos 4.200 euros). Y posteriormente, en 1967, se vende de nuevo a la familia Prim. Ahí es cuando la policía pide ejercer el derecho de retracto, es decir, de comprar ellos el palacete. Defienden que "conviene mantener la instalación de los servicios en dicha finca por reunir las condiciones necesarias siendo difícil, por no decir imposible, conseguir otro edificio de análogas características dentro del distrito, además del elevado coste que supondría el alquiler del nuevo local".

El tema acaba en los juzgados, en el 71 se deniega la resolución voluntaria del contrato de arrendamiento y finalmente el 11 de marzo de 1982 el Ministerio de Hacienda compra el palacete entero, dando cumplimiento a una orden ministerial del 16 de diciembre de 1981. En el preciado legajo no consta por cuánto dinero se compra. Sí dice que en 1991 se expide el certificado de demanialidad, conforme se trata de un bien público. La siguiente compraventa no se comunica hasta 2005, cuando la Generalitat, actual propietaria, paga, por esa y dos comisarías más, 14 millones de euros.

Para los periodistas obsesionados, personas como Maribel Blanco, adscrita al gabinete de prensa, son esenciales. Tras 41 años como funcionaria de la administración pública, lo sabe todo. "¿Maribel, quién llevó esta investigación hace 20 años?", "¡Ah! ¡Sí! Localizo al inspector y te digo". Y así, siempre. Ahora dice que se jubila. Habrá que verlo. También lo hace Antonio Navarro, el jefe de prensa del cuerpo en Cataluña, siempre afable y dispuesto a pesar de difíciles relaciones entre los medios, que siempre quieren más, y gabinetes, que suelen querer menos. Sin ellos, será más complicado conocer las historias como la del palacete de Iradier. El edificio está vacío, pero sigue insolente dejando cabos sueltos con los que obsesionarse: ¿en qué se concretará su uso institucional por parte de los Mossos? ¿Por decisión de quién? ¿Qué uso tuvo durante la Guerra Civil?...

SOCIETAT

Neix la Fundació Casaldàliga per recordar el llegat del bisbe Pere

L'Associació Araguaia amb el Bisbe Casaldàliga i la família de Pere Casaldàliga han impulsat una fundació per preservar la memòria de qui va ser bisbe de São Félix do Araguaia, al Brasil, que va morir el 8 d'agost passat. La idea de la fundació és difondre les seves causes, la memòria, el pensament i el treball que va fer el bisbe en defensa dels camperols a Llatinoamèrica durant més de 50 anys. Ahir a la tarda, coincidint amb l'aniversari del naixement del religiós, que hauria fet 93 anys, es va presentar la nova fundació en un acte retransmès en directe des del canal de YouTube de la Llibreria Claret. "Sabem que vivim temps complexos i que la tasca no serà senzilla, però, potser per això mateix, hem decidit mantenir-nos més esperançats i més units que mai al voltant d'una fundació que vol ser altaveu del missatge i les causes que en Pere Casaldàliga ens ha llegat", expliquen el claretià Joan Soler, president de l'Associació Araguaia, i Glòria Casaldàliga, presidenta de la nova fundació. Sis mesos després de la mort del bisbe Pere, les dues entitats

Acte d'homenatge que es va fer a Arbúcies fa uns mesos a Pere Casaldàliga ■ MANEL LLADÓ

veuen el seu traspàs com "un buit irreparable", però alhora consideren una responsabilitat divulgar tot allò per què havia lluitat, els més pobres i despossetts trepitjats pels terratinents i els poderosos. La idea és que la fundació tingui diferents vessants de treball: d'una banda, donar a conèixer aquí tot el treball, la figura i les causes del bisbe Pere, i que Balsareny, el seu poble natal, sigui "un espai de referència per fer més visible el seu llegat", explica Glòria Casaldàliga. "D'altra banda, hi ha un suport per mantenir l'obra escrita de Pere a São Félix do Araguaia, on hi ha un arxiu molt important amb part del seu llegat, i des d'aquí volem donar suport al manteniment d'aquest arxiu i la seva digitalització", manté la presidenta de la fundació. ■ REDACCIÓ

L'edifici que va ser la Maternitat d'Elna ■ EPA

SOCIETAT

La Maternitat d'Elna, a la xarxa de la Memòria Democràtica

El govern ha aprovat el conveni pel qual el municipi d'Elna, a la Catalunya del Nord, s'adherirà a la Xarxa d'Espais de Memòria Democràtica. El castell de Bardou, on hi va haver la Maternitat d'Elna entre el 1939 i el 1944, passarà a formar part de les guies i les rutes del Memorial Democràtic i podrà beneficiar-se de la difusió, la senyalització i el material divulgatiu de la Xarxa. La Maternitat també quedarà inclosa al mapa de la Xarxa d'Espais de Memòria, al lloc web del Memorial Democràtic. El conveni el signaran pròximament la consellera de Justícia en funcions, Ester Capella, i l'alcalde d'Elna, Nicolás Garcia. ■ REDACCIÓ

LA VANGUARDIA.cat

PAÍS: España
PÁGINAS: 46-47
TARIFA: 49686 €
ÁREA: 1111 CM² - 98%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 84641
E.G.M.: 482000
SECCIÓN: CULTURA

14 Febrero, 2021

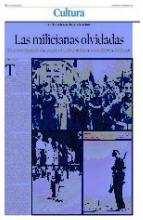

Un libro de Gonzalo Berger y Tània Balló

Las milicianas olvidadas

Una investigación documenta a 1.195 catalanas combatientes del frente

JOSEP PLAYÀ MASET
Barcelona

Toda guerra necesita sus mártires y toda revolución, sus iconos. En la guerra civil española casi todas las historias tienen nombre masculino. Y sin embargo las mujeres estaban allí, en la retaguardia y en el frente, y como ellos sufrieron represión y exilio, pero sus vidas son anónimas. La historia también la contaron hasta hace bien poco los hombres y con una visión androcéntrica.

Les combatents (Ed. Rosa dels Vents), el libro que acaban de publicar Gonzalo Berger y Tània Balló, es un intento de dar voz a muchas de las milicianas antifascistas. Para entender este olvido hay que recordar que no fue hasta las elecciones generales de la República, de junio de 1931, cuando por primera vez las mujeres pudieron presentarse como candidatas. Y no fue hasta las generales de 1933 cuando se reconoció el sufragio femenino. El 14 de enero de 1934 Natividad Yarza, maestra, se convirtió en la primera alcaldesa del Estado al ganar las municipales de Bellprat (Anoia), en las listas de ERC.

Tània Balló y Gonzalo Berger rescatan dos iconos de este periodo: Lina Ódena y Marina Ginestà. Paulina Ódena García, cuyos padres regentaban una sastrería en Gràcia, había dejado la escuela a los doce años para trabajar en el negocio familiar. Con la llegada de la República y 20 años entra en el Partido Comunista. Poco después la Internacional Comunista la invita junto a otros cuatro militantes a cursar estudios en la Escuela Marxista-Leninista de Moscú. A su regreso, consagrada como hábil oradora, será secretaria general de las Joventuts Comunistes, y el estallido de la guerra la sorprendió en Almería, en un congreso. Se unió a los combatientes y el 14 de septiembre de 1936 murió en el frente de Granada. Se convirtió en mártir y objeto de propaganda, pero aun así su figura apenas ha sido estudiada.

Un caso distinto es el de Marina Ginestà, hoy conocida por la fotografía en la que aparece vestida de miliciana con un fusil en la terraza del hotel Colón de Barcelona. Hija de un militante de UGT y de una cooperativista, cuando se produce el alzamiento militar tiene 17 años y es una de las atletas que están a punto de participar en la Olimpiada Popular. Se alistó voluntaria, pero la foto que la inmortalizó estuvo oculta en los archivos de Efe y no fue recuperada hasta el 2002. Marina trabajó primero como tra-

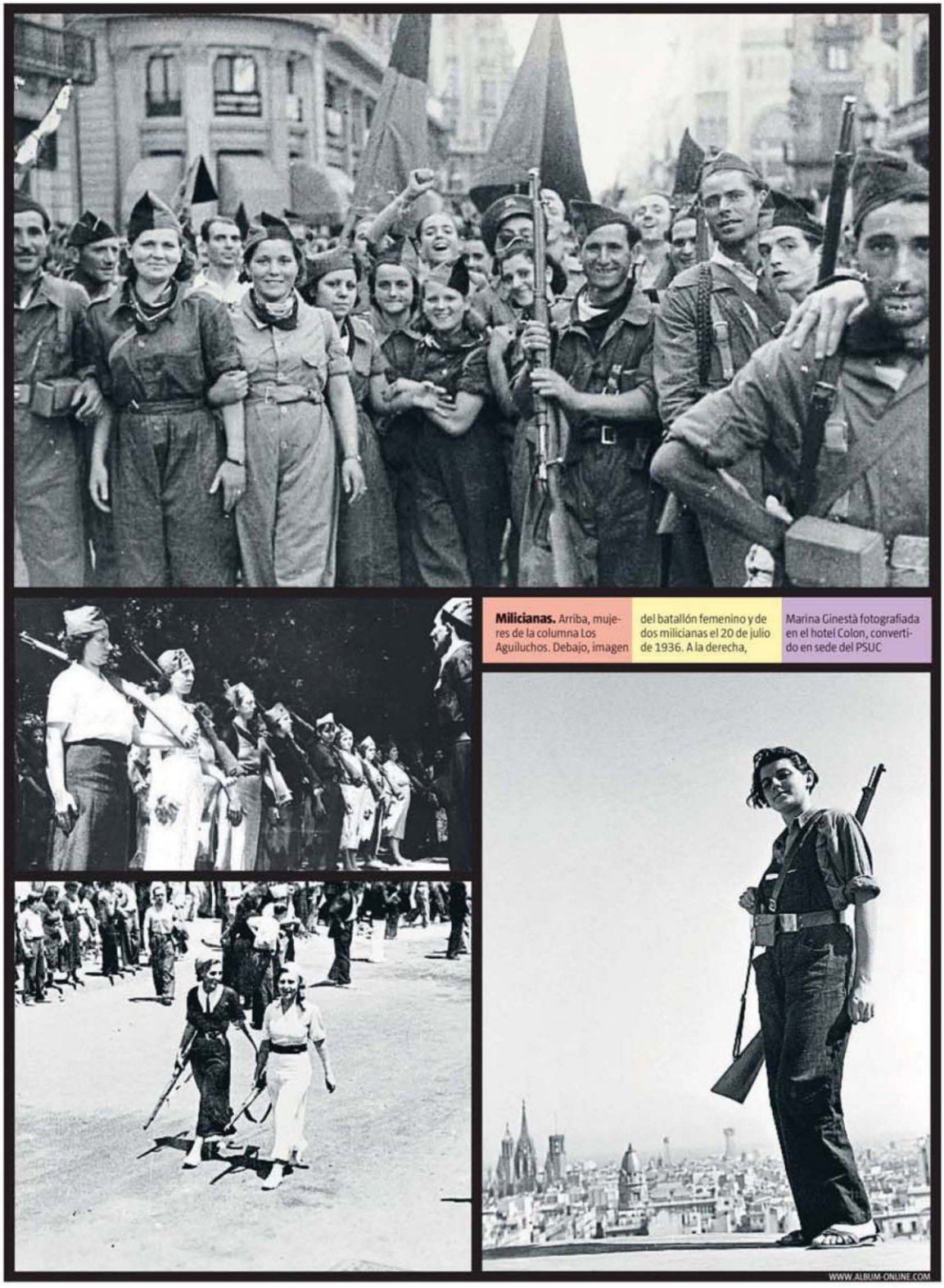

Milicianas. Arriba, mujeres de la columna Los Aguiluchos. Debajo, imagen del batallón femenino y de dos milicianas el 20 de julio de 1936. A la derecha, Marina Ginestà fotografiada en el hotel Colon, convertido en sede del PSUC

WWW.ALBUM-ONLINE.COM

LA VANGUARDIA.cat

PAÍS: España
PÁGINAS: 46-47
TARIFA: 49686 €
ÁREA: 1111 CM² - 98%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 84641
E.G.M.: 482000
SECCIÓN: CULTURA

14 Febrero, 2021

ductora de un agente soviético, enviado como corresponsal del *Pravda*, y más tarde en València escribió crónicas de la guerra. Detenida al final de la contienda, escapó y se fue al exilio.

El libro recoge biografías de mujeres que obtuvieron un mínimo reconocimiento, como la cenetista Libertad Ródenas, o tan anónimas como Pepita Laguarda Batet, que falleció en el frente de Aragón. Su familia conservaba una foto, donde se le informaba de su muerte. Detrás, una nota firmada por un tal Juan López Carvajal: "Con la presente recibe el más afectuoso saludo del que comparte contigo el dolor por una pérdida irreparable de un ser querido". Era de su compañero sentimental. Habían salido juntos de Barcelona en la columna Ascaso, despedidos por una multitud en las calles. Él sobrevivió y más tarde explicó que no tenía intención de alistarse, pero al ver la decisión de Pepita, le dijo: "Si tú te vas, yo voy contigo".

El libro se cierra con los nombres de las 1.195 combatientes antifascistas organizadas en Catalunya que han podido documentar. Son 360 afiliadas al PSUC, 424 de la CNT, 119 del POUM, 64 de ERC, 48 de Estat Català... Las mujeres del PSUC llegaron a crear un batallón exclusivamente femenino y el 16 de agosto salieron en barco hacia Mallorca. La expedición fue un fracaso. Amalia Lobato Rosique fue la primera en caer el día 23, y sus restos reposan en el cementerio de Ciutadella. A principios de octubre de 1936, el propio PSUC corta el acceso a las mujeres a las unidades de combate y decide que su actividad estará en la retaguardia. El dirigente de la CNT Antonio Ortiz también decidió expulsar a las mujeres de la columna Durruti y además les culpó de las enfermedades venéreas detectadas. Pese al decreto de militarización, muchas se negaron a abandonar y siguieron en el frente.

Les combatents se cierra con la investigación sobre cinco catalanas fusiladas en Mallorca en septiembre de 1936. Un oscuro episodio del que apenas se conocía una foto de las cinco y la acusación franquista de que eran prostitutas desembarcadas para satisfacer a los milicianos. Los autores han descubierto que una de ellas, Maria García, aparece en la portada de la revista *Life* cuando partía el batallón femenino hacia la isla. Las otras cuatro salen en una foto de Robert Capa del mismo día. Todas eran milicianas voluntarias.●

UN OSCURO EPISODIO

Los autores desvelan detalles inéditos de cinco milicianas fusiladas en Mallorca

ENVIADAS A LA RETAGUARDIA

A finales de 1936, el ejército republicano obligó a las mujeres a dejar el frente

JUEVES, 18 DE FEBRERO DE 2021 ABC
abc.es/espana

Inés Arrimadas, ayer en la sesión de control al Gobierno EFE

Críticos catalanes de Cs también piden ceses en la dirección

▸ Reclaman la cabeza de Carrizosa tras el fiasco del 14-F y no descartan impulsar un congreso

MIQUEL VERA / JUAN CASILLAS
BARCELONA / MADRID

Ciudadanos (Cs) sigue lamiéndose las heridas del fracaso estrepitoso vivido en las elecciones catalanas del pasado domingo en las que los de Inés Arrimadas pasaron de 36 a seis escaños y descendieron de la primera a la séptima posición. Una debacle sin paliativos que algunos sectores de la formación liberal pretenden saldar con dimisiones (ya han señalado al candidato naranja el 14-F, Carlos Carrizosa) y un ambicioso viraje estratégico.

Precisamente esos son dos de los objetivos que tiene Renovadores Cs, una corriente crítica presentada ayer en Barcelona. «Hay personas que deberían seguir el camino de Albert Rivera. Él hizo algo muy digno, tuvo la dignidad de marcharse. ¿Cómo es posible que ahora algunos no hayan puesto su cese encima de la mesa?», explicó este martes en rueda de prensa Antonio Espinosa, diputado de la anterior legislatura en el Parlament y uno de los portavoces de este grupo renovador. Según desveló, decenas de cargos locales, autonómicos y nacionales de la formación liberal se están organizando para hacer sentir su voz y forzar un cambio en la deriva del partido. «Cs no necesita maquillaje, necesita cirugía urgente, si no, necesitará un forense. Necesita cambios de verdad», alertó Espinosa.

El dirigente naranja evitó dar detalles sobre el número de personas que integran su corriente, pero aseguró que el partido está en «ebullición» en estos momentos. Desde Renovadores Cs apuntan además que los problemas vienen de lejos (recuerdan el fracaso en las elecciones vascas y gallegas de verano) y critican la falta de democracia interna, el abandono de los afiliados y los bandazos ideológicos. «Vamos a ir exigiendo cambios, y si [el partido] sigue en una posición inamovible, vamos a plantear la opción de un congreso con garantías», zanjó Espinosa.

A pesar del análisis demoledor que hacen los críticos de la situación actual del partido, esta corriente reconoce la legitimidad de Arrimadas para seguir encabezando el partido. Paralelamente, se niegan frontalmente a promover un acercamiento con el PP y exigen que Cs refuerce sus posiciones marcando perfil propio para evitar su desaparición en un momento de reformulación de los equilibrios de poder en el bloque constitucionalista marcado por la recuperación del PSOE, el auge de Vox y la inminente refundación que –auguran– prepara el PP.

¿Renovadores?

En esa operación, apuntan fuentes de la dirección nacional de Cs, no participarán los de Arrimadas. El objetivo ahora es remontar el vuelo y consolidar un espacio autónomo de centro. A corto plazo, admiten, es imposible regresar a los guarismos logrados a mediados del 2019. Pero por ahora, el equipo para abrirse hueco en una España polarizada seguirá siendo el mismo. Fuentes de la máxima confianza de la líder de Cs, aplacado provisionalmente el incendio en el Comité Ejecutivo, muestran su respeto por este sector crítico, pero ironizan: «Renovadores... no sé. Los conocemos desde 2006».

Madrid acogerá el 11-M el Día Europeo de las Víctimas del Terrorismo

▸ Habrá un acto de la Comisión Europea y otro en el Palacio Real presidido por Felipe VI

LAURA L. CARO
MADRID

El Día Europeo de las Víctimas del Terrorismo que se conmemora el 11 de marzo se celebrará finalmente en Madrid y constará de un acto institucional de la Comisión Europea al que asistirá la comisaria de Interior, Ylva Yohansson y, por la tarde, de una ceremonia de Estado presidida por Felipe VI que, en principio, se desarrollará en la plaza de la Armería del Palacio Real.

Después de que la Comisión Europea confirmara a este diario por escrito el pasado 10 de enero que, debido a la pandemia, el homenaje se iba a circunscribir este año a un acto simbólico on-line en Bruselas, fuentes del propio Ejecutivo comunitario volvieron a dirigirse a ABC para rectificar y comunicar que al final se produciría «un evento presencial» en Madrid.

La Comisión rectifica

Con ello se daba además cumplida aceptación a la invitación que el Rey enunció en 2020 en París durante la celebración del I Día Europeo de las Víctimas del Terrorismo, en el que ofreció la capital de España como sede de la siguiente edición de esta jornada.

A falta de que se concreten muchos aspectos, y mientras se avanza en reuniones de trabajo tanto en el ámbito comunitario como en el Ministerio del Interior, lo previsto es que a lo largo de este 11-M se sucedan las dos convocatorias diferenciadas. La primera se desarrollará, previsiblemente, en la sede de la representación en España de la Comisión Europea, ubicada en el madrileño Paseo de la Castellana, donde la comisaria Johansson recibirá al ministro del Interior, Fernando Grande-Marlaska y al de Portugal, Eduardo Cabrita, por ser este el país que desempeña este semestre la presidencia de turno de la Unión. Será este un homenaje sobrio, «de mucha interacción con las víctimas, que se retransmitirá en streaming a toda la UE», y que solo podrán seguir in situ entre 30 y 40 personas, entre las que se contará de forma preferente con las asociaciones de víctimas.

El «acto de país», el que celebrará España, para honrar esta fecha será el de la tarde, según fuentes oficiales consultadas.

Con toda probabilidad, el lugar será el patio del Palacio Real, un espacio abierto donde hay margen para respetar las distancias de seguridad impuestas por la alerta sanitaria. Asistirán los Reyes, que estarán acompañados por el presidente del Gobierno, Pedro Sánchez y en la lista de invitados figuran la comisaria Johansson y personalidades «de otros ámbitos de la UE», que las fuentes no precisaron por ser prematuro. Se da por hecho que habrá discurso de Don Felipe, que el día después de la entronización estrenó su reinado con un encuentro con las víctimas del terrorismo, hacia las que ha mostrado constante cercanía y compromiso.

En el pleno del Congreso, Fernando Grande-Marlaska hizo este miércoles mención a la celebración en Madrid de este Día Europeo de las Víctimas del Terrorismo como prueba más de la importancia que su departamento da a a este colectivo, para cuyas asociaciones el Ministerio acaba de hacer pública una convocatoria de ayudas presupuestada con 960.000 euros, 30.000 más que el año anterior. Al tiempo, elogió la labor de estas organizaciones por «crear memoria en el reconocimiento de la victoria contra ETA» y por llevar a cabo actividades que merecen una «valoración altamente satisfactoria».

Ylva Johansson, comisaria de Interior de la UE

pressreader PRINTED AND DISTRIBUTED BY PRESSREADER PressReader.com +1 604 278 4604 COPYRIGHT AND PROTECTED BY APPLICABLE LAW

EL PAIS
CATALUÑA QUADERN

PAÍS: España
PÁGINAS: 1-3
TARIFA: 41850 €
ÁREA: 3393 CM² - 300%

FRECUENCIA: Semanal
O.J.D.: 9346
E.G.M.: 79000
SECCIÓN: PORTADA

18 Febrero, 2021

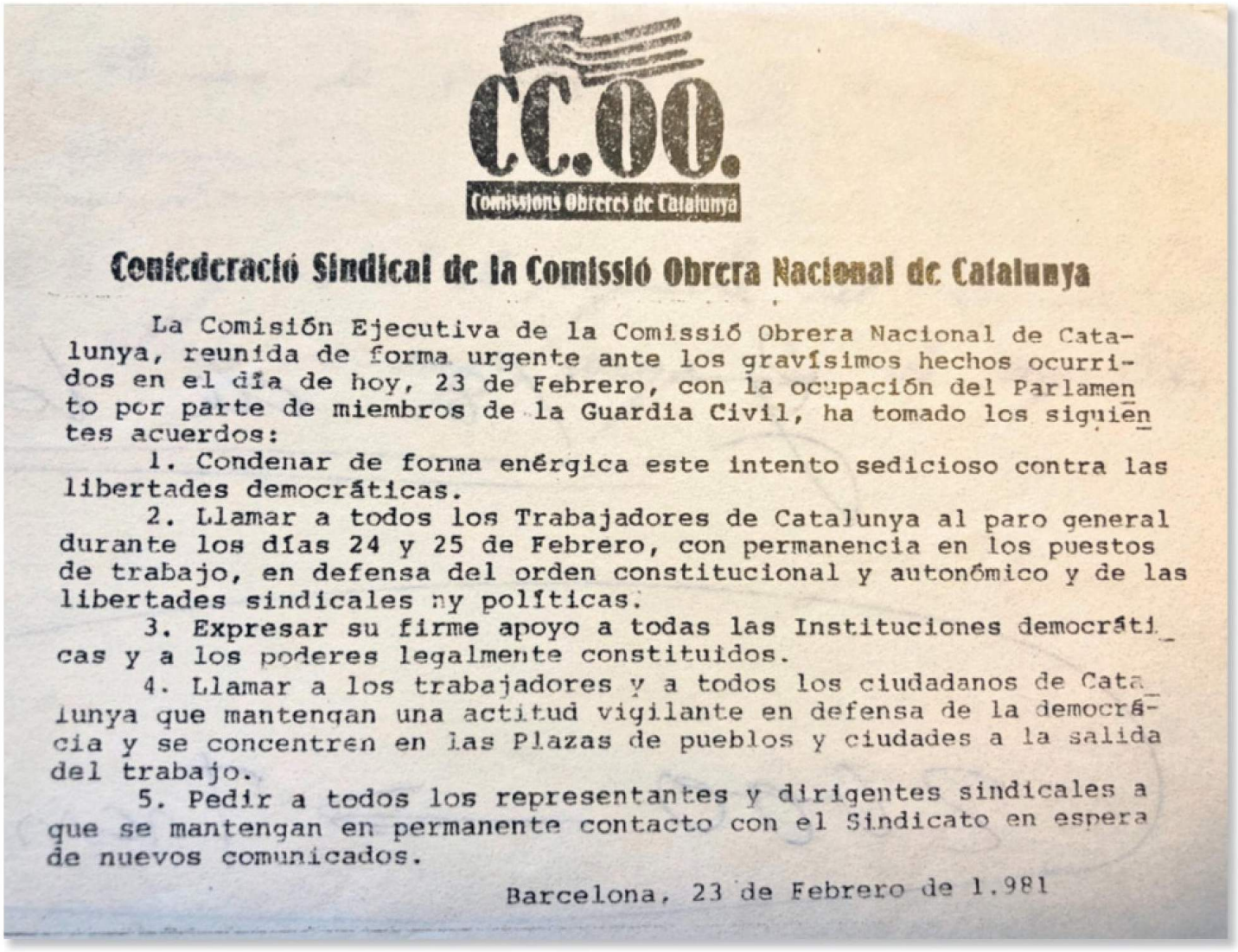

CC.OO.
Comissions Obreres de Catalunya

Confederació Sindical de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya

La Comisión Ejecutiva de la Comissió Obrera Nacional de Cata-
lunya, reunida de forma urgente ante los gravísimos hechos ocurri-
dos en el día de hoy, 23 de Febrero, con la ocupación del Parlamen
to por parte de miembros de la Guardia Civil, ha tomado los siguien
tes acuerdos:

1. Condenar de forma enérgica este intento sedicioso contra las libertades democráticas.
2. Llamar a todos los Trabajadores de Catalunya al paro general durante los días 24 y 25 de Febrero, con permanencia en los puestos de trabajo, en defensa del orden constitucional y autonómico y de las libertades sindicales ny políticas.
3. Expresar su firme apoyo a todas las Instituciones democráti_ cas y a los poderes legalmente constituidos.
4. Llamar a los trabajadores y a todos los ciudadanos de Cata_ lunya que mantengan una actitud vigilante en defensa de la democrá- cia y se concentren en las Plazas de pueblos y ciudades a la salida del trabajo.
5. Pedir a todos los representantes y dirigentes sindicales a que se mantengan en permanente contacto con el Sindicato en espera de nuevos comunicados.

Barcelona, 23 de Febrero de 1.981

Una de les octavilles repartides la matinada del 23 al 24 de febrer de 1981 després que el Rei cridés a la calma, però abans que acabés el cop d'Estat. / ARXIU CC OO CATALUNYA - FUND. CIPRIANO GARCÍA

23-F, LA NIT DE LES OCTAVILLES

'Quadern' accedeix a documentació inèdita de CC OO sobre la vaga general convocada a Catalunya davant del cop d'Estat d'ara fa 40 anys i que contradiu la versió oficial de "normalitat absoluta"

Marc Andreu

Amb tot un país pendent de la ràdio, el 23 de febrer de 1981 ha passat a la història d'Espanya i del periodisme com "la nit dels transistors". Però els records i les cròniques tantes vegades reescrites sobre l'intent de cop d'Estat de fa 40 anys dels generals Alfonso Armada i Jaime Milans del Bosch i del tinent coronel Antonio Tejero, que va segrestar el Congrés de Diputats a punta de pistola, solen obviar la *nit de les octavilles*. Exceptuant el que podria confessar el rei Joan Carles I o el que aportarien, si fossin accessibles, les gravacions telefòniques del Congrés i del gabinet de subsecretaris, ja se sap gairebé tot sobre la trama colpista i el que va passar, minut a minut, el 23 i 24 de febrer en llocs clau com Madrid, València i Barcelona. En canvi, està poc explicada i menys analitzada la vaga general que Comissions Obreres va convocar a Catalunya i que va tenir un seguiment notable a la Barcelona metropolitana. Va ser l'única reacció social, real i efectiva a tot Espanya "en defensa de la democràcia", com deien centenars de milers d'octavilles repartides de matinada després que el Rei cridés a la calma constitucional però abans que acabés el cop d'Estat i els diaris arribessin als quioscos.

Ni l'hemeroteca, ni els manuals d'història o les moltes obres i documentals dedicats al 23-F, i tampoc l'exposició que CC OO va fer al Museu d'Història de Catalunya pels seus 50 anys, recullen què va significar aquella vaga general. Els periodistes Andreu Farràs i Pere Cullell sí van explicar l'episodi en un capítol del llibre *El 23-F a Catalunya* (Planeta, 1998), però el relat s'enriqueix amb documentació inèdita de l'Arxiu Històric de CC OO de Catalunya a la qual *Quadern* ha tingut accés. Inclou tres models diferents d'octavilles impreses aquella nit, documents organitzatius, comunicats i una trentena de folis amb actes i notes manuscrites de l'aleshores secretari general de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya (CONC), José Luis López Bulla, que recopilen accions, posicionaments i debats del sindicat entre el 23-F i març de 1981.

PASSA A LA **PÀGINA 2**

EL PAIS
CATALUÑA QUADERN

PAÍS: España
PÁGINAS: 1-3
TARIFA: 41850 €
ÁREA: 3393 CM² - 300%

FRECUENCIA: Semanal
O.J.D.: 9346
E.G.M.: 79000
SECCIÓN: PORTADA

18 Febrero, 2021

REPORTATGE

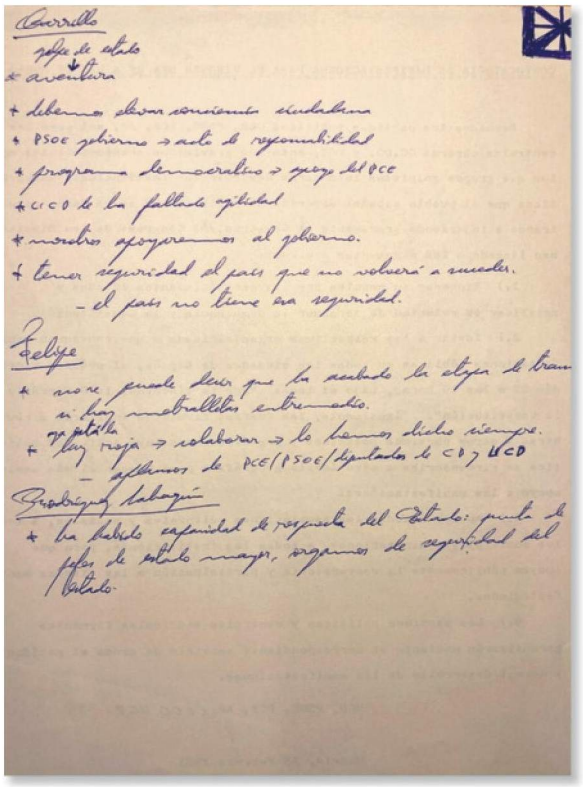

El 23-F, simbolitzat en Tejero al Congrés (a baix), va comportar trobades, reflexions i decisions (com la de les octavilles) en el marc de CC OO, de les quals López Bulla va prendre sucoses notes.[/AUTFOTO]
M. P. BARRIOPEDRO (EFE) / ARXIU CC OO CATALUNYA

VE DE LA **PÀGINA 1**

"Encapuchados de plata. Bacalao al pil-pil. Grupos Autónomos Civilizatorios (Tomás Jiménez). H2O (Fermín Murillo). Acción Jotera Lluitaria (José Oto). Trípodos Absolutos (Paco Pepe). Cuernos Unificantes (Mario Chambres). Tú y yo". Sota el títol explícit de *Fuerzas presentes aquí en la CONC*, vet aquí la críptica (o encriptada) llista d'efectius sindicals que López Bulla va consignar en un foli i que s'acompanya d'un altre foli amb un esquema que diu: "1- Faltan datos. 2- Milans usado. 3- Falta valoración. 4. Ir a una manifestación monstruo. 5- Asambleas i aturs a tot arreu. No estoy de acuerdo". Sense data atribuïble, com sí que és fàcil de fer amb la resta de documentació, aquests dos fulls remeten a una anàlisi d'urgència de la situació i a les forces disponibles a la seu de CCOO en algun moment indeterminat de la nit del 23-F o de l'endemà.

López Bulla (Granada, 1943), a qui l'entrada de Tejero al Congrés a les 18.22 hores va sorprendre mentre estava en una reunió de l'executiva del PSUC, va decidir anar immediatament cap a la seu del sindicat a l'avinguda Meridiana, al costat de l'Hipercor. Abans d'abordar un taxi a la plaça de Sant Jaume, i veient que el Palau de la Generalitat estava protegit només per una parella de Mossos d'Esquadra, el líder de CCOO va irrompre al despatx del conseller de Treball, Joan Rigol, i li va oferir 500 sindicalistes per reforçar la seu del Govern. El president Jordi Pujol ho va rebutjar, tal com no va ser acceptada la petició d'un grup de militants d'extrema esquerra encapçalats per l'actor Jordi Dauder que els Mossos repartissin armes per fer front al cop d'Estat. "Tot es va fer en contra del Govern de Pujol —diu López Bulla avui—. No es pot dir amb rigor històric que tinguessin una enorme preocupació; van tenir un enorme *canguelo*, una por tremenda".

Davant les notícies alarmants de Madrid i els rumors que hi havia tancs baixant per la Diagonal com els que Milans havia tret a València, la direcció del PSUC (com la resta de partits) es va amagar en lloc segur després de fer el mateix amb els arxius i les fitxes dels militants. Els comunistes van deixar de guàrdia a la seu local de Barcelona el seu responsable d'organització, Enric Cama, i un cartell a la porta de la seu nacional del carrer Ciutat: "Ara tornem". La direcció de CCOO, formada per militants comunistes, va fer tot el contrari: va amagar els arxius a la pollastreria que el miliant Manuel Fajula tenia al costat del mercat del Clot, però va citar d'urgència tots els dirigents a la Meridiana —Higini Polo i Alfons Labrador van tornar a correcuita de les reunions que tenien a Lleida i Girona— per activar una convocatòria de vaga general de 48 hores.

No tothom va estar-hi d'acord; alguns la preferien de 24 hores, o es preguntaven si era una mesura adient. Però un cop aprovat el comunicat cridant a la vaga general, que van redactar Labrador (responsable de Comunicació) i Agustí Prats (dirigent del Tèxtil), tal com recullen Farràs i Cullell, "les màquines es van posar en marxa i no van deixar d'imprimir en tota la nit". Els "centenars de milers d'octavilles" que calcula López Bulla (un full amb sumes a mà en xifra 116.000) es van editar a la impremta que la Federació del Tèxtil tenia a la planta baixa de la seu de Meridiana, i a la que hi havia a la unió local de Barcelona, al carrer Padilla, 173. El responsable d'aquesta última, Alfred Clemente, va fer encendre tots els llums per simular una activitat més frenètica de la que ja hi havia. I és que dirigents de forces d'esquerra i fins i tot gent de la CNT es van acostar als locals de CCOO conscients que era l'única organització amb capacitat d'enfrontar-se als colpistes.

Clemente va fer d'amfitrió, a les 11 de la nit, d'una reunió convocada per canals clandestins a la rebotiga d'una agència de viatges del carrer Diputació amb una quinzena de representants polítics i sindicals per pactar un comunicat unitari en contra del cop d'Estat. Se'n van redactar dos (un cridant a la vaga i l'altre no) per mirar que fossin assumibles per sigles que incloïen CDC, ERC, UGT, PSC-PSOE, PSUC i tota la constel·lació de l'extrema esquerra, amb la dificultat afegida que alguna força significativa no hi era perquè tenia els dirigents amagats i no se'ls havia pogut localitzar. La repercussió d'aquell comunicat va ser mínima i a CCOO no van parar màquines.

Més moderats van ser a Madrid, on les cúpules de CCOO i UGT van acordar "paros de dos horas con asambleas informativas en todas las empresas". En un comunicat conjunt datat a les 23.00 hores del 23-F, es va fer una crida "a todos los trabajadores a evitar durante este día manifestaciones públicas que pudieran dar lugar a situaciones de enfrentamiento en estos momentos graves por los que atraviesa el país". Aquest era el temor que tenia precisament Pujol, que havia parlat telefònicament amb el Rei (el famós "Tranquil, Jordi, tranquil") i havia cridat López Bulla a la Generalitat perquè desconvoqués la vaga. També li ho va demanar en una agra conversa el governador civil José María Coderch.

El líder sindical va arribar a Palau poc abans de mitjanit amb el Citroën dos cavalls de la seva secretària Bibiana Bigorra, i acompanyat pels companys de direcció Higini Polo i Benito Fernández. Com recull *El 23-F a Catalunya*, es van negar a desconvocar la protesta i van discutir a crits: "Vaga general, vaga general... Home, no foteu. Si surten els tancs al carrer, no serveix. I si no surten els tancs al carrer, no cal vaga general", deia Pujol. El president del Parlament i veterà líder d'ERC, Heribert Barrera, reconegut anticomunista, va admetre amb un fil de veu: "En el cas que fos un cop d'Estat, aquesta gent té raó".

CCOO va donar la consigna de mantenir oberts tots els locals de Catalunya per agrupar la militància i mantenir contacte telefònic, cada hora, amb la seu nacional. Així s'entén que poguessin repartir-se les octavilles no només a l'àrea metropolitana. A Tarragona, per exemple, i segons consta en una acta manuscrita de l'executiva de la CONC, es van repartir 15.000 fulls volants i es va sortir "con megáfonos de mano a explicar el golpe". A Barberà del Vallès, l'alcalde comunista, Antonio Lobo, va fer servir un

EL PAIS
CATALUÑA QUADERN

PAÍS: España
PÁGINAS: 1-3
TARIFA: 41850 €
ÁREA: 3393 CM² - 300%

FRECUENCIA: Semanal
O.J.D.: 9346
E.G.M.: 79000
SECCIÓN: PORTADA

18 Febrero, 2021

REPORTATGE

La Catalunya que va trencar el silenci

Hi va haver reacció social contra el 23-F, però les forces d'esquerra i el moviment obrer començaven a flaquejar

M. Andreu

La ausencia de reacción social la tarde del 23 de febrero de 1981 fue una prueba de que la monarquía parlamentaria era una superestructura conseguida por consenso, que la ciutadania aprobaba pero que nadie estaba dispuesto a defender como se defiende lo que es propio", escriu Gregorio Morán a *El precio de la Transición*. Els manuals d'història, amb especialistes com Pere Ysàs i Carme Molinero, parlen d'una "crida a una prudent mobilització" per part de "les organitzacions sindicals". I això diu José Luis López Bulla avui: "Com que vam ser dels poquets que vam alçar la veu en les primeres hores contra el cop de Tejero, s'ha menystingut i silenciat aquella acció per ficar-nos en l'eixam dels que no van fer res i només van estar a veure-les venir. Per això el mestre Pietro Ingrao va dir que hi va haver un gran silenci a Espanya contra el cop de Tejero i va salvar del silenci al moviment sindical de Catalunya i, en concret, a CC OO".

Manifestació del 27 de febrer a Barcelona, a la plaça Tetuan. / ARXIU CCOO CATALUNYA

Els papers d'arxiu de CC OO i les notes de López Bulla demostren que sí va haver-hi reacció social a Catalunya, però també, a la vegada, que les forces que havien impulsat la Transició des de l'esquerra i el moviment obrer començaven a flaquejar. "A CCOO le ha faltado agilidad", anota López Bulla que va dir el líder del PCE, Santiago Carrillo. I els dirigents sindicals n'eren molt conscients. "Los poderes fácticos de hecho controlan la transición. Democratizar el aparato del Estado es un proceso largo. No estaban las condiciones para salir a la calle.

Ha habido impaciencia. Papel nefasto de UGT, que apostó por paro de 2 horas y no salir a la calle. Valorar el trabajo desarrollado por CCOO. El peligro no ha desaparecido. Necesidad de un gobierno de unidad de las fuerzas democráticas. Reforzar la unidad con UGT y otras fuerzas". Són cites anotades per López Bulla de l'informe que Marcelino Camacho va fer a l'executiva estatal de CCOO del 3 de març. Entre les notes del debat hi ha consignades intervencions que parlen de "respuesta institucional, no de masas"; "sindicalismo responsable"; "indisciplina en la Confederación", i de que "las causas del golpe se inician con la ruptura de los Pactos de la Moncloa".

El 6 de març va ser l'executiva de la CONC qui va fer balanç del 23-F. L'acta manuscrita és extensa i detallada. Certifica que van assistir-hi 36 persones i que, en el seu informe, López Bulla va admetre que la resposta al cop a la resta d'Espanya havia estat "poca cosa" i va demanar "prendre nota" d'això: "Les forces democràtiques van iniciar la pressió, molt important, però no es va articular en absolut amb cap pressió de masses". Durant el debat, es va certificar "la feblesa dels partits i sindicats" i "l'absència total de moviments de masses, associacions de veïns i entitats".

Hi va haver també diferències d'opinió sobre l'encert de convocar la vaga de 48 hores en solitari i "amb descoordinació amb CCOO i UGT estatals". Algú va dir: "Gràcies al Rei es va aturar el cop". Un altre, contràriament, va mostrar "preocupació per la sobrevaloració del paper del Rei". I algú va apuntar que "els treballadors veuen la democràcia amb els mals que pateixen: atur, expedients de crisi, carestia de la vida...". Potser per això, en unes conclusions molt actuals, López Bulla va demanar "no posar al mateix sac" ni a "tota la classe política" ni, malgrat la "crítica justa", a tots "els partits d'esquerra", i va emfatitzar que calia lligar millor "la defensa dels drets socials amb la defensa de la democràcia".

Vaga general o normalitat absoluta?

cotxe de la policia municipal per recórrer els carrers cridant: "¡A la huelga! ¡A defender la democracia!". I a l'Alt Penedès es van concentrar "150 persones" com a piquets.

Sembla obvi, però Alfons Labrador, responsable de comunicació de CCOO el 1981, recorda avui que "fa 40 anys no hi havia internet ni mòbils". Ni xarxes socials que no fossin les de tota la vida: xarxes de relació basades en els contactes personals, al barri o als llocs de treball, i en organitzacions sociopolítiques que havien estat clau per guanyar la democràcia i tenien molt present la dictadura i fresca la clandestinitat. Per això, al costat dels transistors, les octavilles de CCOO van ser clau en una nit i matinada en què RNE va emetre música militar i a TVE (única televisió a l'època, que no funcionava les 24 hores i havia suspès el *Telediario* del vespre) no va sortir el Rei a confirmar l'ordre constitucional fins a les 1.15 hores de la matinada. Que la policia es presentés a mitjanit al diari *La Mañana* de Lleida exigint veure els comunicats sindicals rebuts a la redacció corrobora la importància d'aquelles octavilles.

A partir de les cinc de la matinada, López Bulla va repartir fulls volants al polígon del Bon Pastor. Clemente, a l'estació de tren i metro d'Arc de Triomf. I centenars de dirigents i militants comunistes ho van fer a les boques de metro i a les principals empreses del país. Després de l'al·locució del Rei i que Milans retirés els tancs de València, el cop d'Estat tenia les hores comptades. Però Tejero va mantenir segrestats els diputats al Congrés fins al migdia del dia 24. "Allò no estava acabat i calia donar-hi una resposta —recorda Clemente avui—. Per això el sentit de la vaga de 48 hores, que no va ser tampoc generalitzada de 24, perquè les forces eren les que eren; però que sí va ser una resposta important".

Marc Andreu Acebal és periodista i historiador i director del Centre d'Estudis i Recerca Sindicals de CCOO de Catalunya.

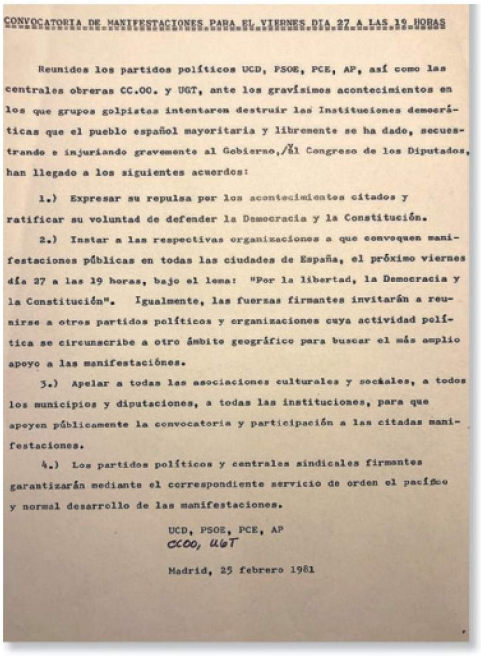

CONVOCATORIA DE MANIFESTACIONES PARA EL VIERNES DIA 27 A LAS 19 HORAS

Reunidos los partidos políticos UCD, PSOE, PCE, AP, así como las centrales obreras CC.OO. y UGT, ante los gravísimos acontecimientos en los que grupos golpistas intentaron destruir las Instituciones democráticas que el pueblo español mayoritaria y libremente se ha dado, secuestrando e injuriando gravemente al Gobierno, en el Congreso de los Diputados, han llegado a los siguientes acuerdos:

1.) Expresar su repulsa por los acontecimientos citados y ratificar su voluntad de defender la Democracia y la Constitución.

2.) Instar a las respectivas organizaciones a que convoquen manifestaciones públicas en todas las ciudades de España, el próximo viernes día 27 a las 19 horas, bajo el lema: "Por la libertad, la Democracia y la Constitución". Igualmente, las fuerzas firmantes invitarán a reunirse a otros partidos políticos y organizaciones cuya actividad política se circunscribe a otro ámbito geográfico para buscar el más amplio apoyo a las manifestaciones.

3.) Apelar a todas las asociaciones culturales y sociales, a todos los municipios y diputaciones, a todas las instituciones, para que apoyen públicamente la convocatoria y participación a las citadas manifestaciones.

4.) Los partidos políticos y centrales sindicales firmantes garantizarán mediante el correspondiente servicio de orden el pacífico y normal desarrollo de las manifestaciones.

UCD, PSOE, PCE, AP
CCOO, UGT

Madrid, 25 febrero 1981

Manifest per la vaga del 27, amb l'afegit de CCOO i UGT. / CCOO CAT

M. A.

Normalidad absoluta y expectación en todo el país". Aquest va ser el titular de EL PAÍS, el 25 de febrer, en una informació que recopilava per províncies què havia passat a Espanya la nit del 23 i el dia 24. Només al final, sota l'epígraf "Paros en Barcelona", va quedar constància de la vaga general a Catalunya. Però és a l'arxiu de CCOO i al número 35 del seu òrgan Lluita Obrera on es comprèn la magnitud d'una resposta que va implicar les principals empreses catalanes, sobretot al Barcelonès, Vallès i Baix Llobregat. SEAT, Pirelli, Siemens, Dragados, Seix Barral, Unidad Hermética, Uralita, Riviere... i fins a una seixantena d'empreses van secundar 24 hores de vaga. Uns altres 400 centres de treball van fer aturades parcials i assemblees de treballadors que al final, i només quan van veure que el cop d'Estat havia fracassat del tot, van acceptar tornar a la normalitat.

Altra cosa és quina mena de normalitat va ser. El mateix 25 de febrer va quedar palès quan el Govern Civil va prohibir les manifestacions que CCOO i el moviment veïnal havien convocat arreu de Catalunya pel dijous 26, des de molt abans del 23-F, en contra de l'encariment de la vida i en defensa de l'increment de salaris i pensions.

Dos comunicats de premsa consecutius i les notes de José Luis López Bulla revelen una viva discussió al sindicat: calia mantenir les manifestacions descentralitzades de protesta per la crisi social i econòmica i ampliar-les en defensa de la democràcia? O calia desconvocar-les, acatant la instrucció governativa, i secundar la manifestació en defensa de la Constitució acordada pels principals partits polítics pel divendres 27 de febrer i "protestar porque no hemos sido convocados a las reuniones"?

És il·lustratiu veure com al manifest pel dia 27, mecanoscrit des de Madrid i signat per UCD, PSOE, PCE i AP, s'hi van afegir a bolígraf les sigles de CCOO i UGT. A Catalunya, la CONC va decidir no anul·lar les manifestacions del 26. CCOO va desplegar els seus màxims dirigents als 25 punts de concentració d'arreu de Catalunya per donar la cara davant de qui fos, policia o militants, i va desconvocar només in situ, tot reconvocant la gent pel dia 27.

Aquesta operació va permetre constatar que, fos per por, per cansament o per desencant, les forces de mobilització popular ja anaven justetes. Una anàlisi i revisió crítica de tot plegat es va fer en diferents òrgans de CCOO aquell dia i en jornades posteriors. Però, mentrestant, el 26 de febrer les impremtes del sindicat van tornar a funcionar a tota màquina per la "manifestació unitària" del 27, a la plaça Tetuán de Barcelona, i milers d'octavetes van sortir de nou "en defensa de la democràcia".

LA VANGUARDIA.cat

PAÍS: España
PÁGINAS: 19
TARIFA: 8675 €
ÁREA: 284 CM² - 25%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 84641
E.G.M.: 482000
SECCIÓN: POLITICA

13 Febrero, 2021

EP / ARXIU

Imatge del *pazo* de Meirás, al municipi de Sada (A Coruña)

L'Estat haurà de pagar als Franco les despeses del 'pazo' de Meirás

LUIS B. GARCÍA
Barcelona

La secció tercera de l'Audiència Provincial d'A Coruña ha confirmat que el *pazo* de Meirás i les finques incloses al recinte són propietat de l'Estat, tal com va decretar el jutjat de primera instància número 1 d'A Coruña al setembre. Però, malgrat que valida la condemna als hereus de Franco a desallotjar el recinte, els reconeix el dret a ser rescabalats de les despeses que hi van fer des del 1975 amb l'objectiu de conservar l'edifici.

L'Audiència Provincial d'A Coruña confirma que l'immoble és propietat pública

La sentència rectifica l'estimat per la magistrada de primera instància d'A Coruña, que va entendre que no era possible el rescabalament per les despeses de conservació perquè la propietat va ser incorporada al patrimoni de la família Franco "de mala fe". Els magistrats del tribunal diferei-xen d'aquesta consideració i entenen que no hi ha proves que els demandats fossin conscients que el títol de propietat de Franco fos invàlid. I és que l'immoble no va estar mai a nom del dictador perquè la donació feta el 1938 per la Junta Pro Pazo del Caudillo en un pergamí no era un títol hàbil per reconèixer la transmissió. Tampoc l'escriptura de compravenda del 1941, per la qual suposadament van vendre l'immoble a Franco, atès que era una "simulació absoluta".

La creença de la família Franco que l'adquisició era correcta també està avalada pel fet que, després de la mort del dictador, han estat "més de quatre dècades fent servir el *pazo* de manera pública, pacífica, ininterrompuda i en concepte de propietaris".

Per tant, els jutges descarten "mala fe" en la possessió per part dels demandats, que a més hi van efectuar "múltiples obres de rehabilitació i manteniment" i fins i tot "múltiples reparacions" després de l'incendi que hi va tenir lloc l'any 1978.

Contra aquesta resolució s'hi pot interposar un recurs davant el Tribunal Superior de Justícia de Galícia o davant el Tribunal Suprem.●

EL PAÍS
EL PERIÓDICO GLOBAL EN ESPAÑOL

PAÍS: España
PÁGINAS: 19
TARIFA: 38280 €
ÁREA: 679 CM² - 60%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 84255
E.G.M.: 951000
SECCIÓN: ESPAÑA

13 Febrero, 2021

La justicia confirma que el pazo de Meirás es de propiedad pública

El Estado deberá indemnizar a los Franco por el dinero gastado en obras desde 1975

SILVIA R. PONTEVEDRA, **A Coruña**

La Audiencia de A Coruña rechazó ayer el recurso de los descendientes de Francisco Franco y confirmó que el pazo de Meirás —residencia estival del dictador— pertenece al Estado, como dictó la juez de primera instancia en septiembre. Los herederos, que desalojaron el pazo el 10 de diciembre por mandato judicial, tendrán derecho, no obstante, a que se les devuelva el dinero empleado en la rehabilitación y mantenimiento de la mansión desde la muerte del exjefe del Estado, en 1975.

La sentencia que da respuesta al recurso de apelación de los Franco contra la decisión judicial de desposeerles del pazo de Meirás y otorgar al Estado la propiedad del inmueble reconoce el derecho de la familia a ser indemnizada por los gastos que les ha ocasionado su conservación. En concreto, en la sentencia se hace referencia a los gastos necesarios para "la rehabilitación y el mantenimiento" del inmueble, situado en Sada (A Coruña) y que sufrió un devastador incendio en 1978.

Este derecho existe, considera la Sección Tercera de la Audiencia Provincial, porque durante 45 años los Franco ocuparon la propiedad de manera "pacífica" y sin "mala fe" tras la muerte del dictador. Es decir, que no existen pruebas de que ellos supieran que el título de propiedad de su abuelo era inválido. Los jueces defienden que es "obvio" que si el edificio hubiera estado abandonado durante cuatro décadas "su estado actual sería ruinoso". La cantidad que deberá abonar el Estado a la familia por estas "múltiples reparaciones" se definirá en la fase de ejecución de la sentencia.

Los Franco deben desalojar los edificios y las parcelas que conforman Meirás y serán "canceladas las inscripciones registrales contradictorias" que existen sobre la finca. Con su fallo, la Audiencia declara inexistente, desde el punto de vista jurídico, la donación efectuada en 1938 a Francisco Franco por la junta de prohombres del régimen en la provincia. También se decreta nula por "simulación absoluta" la escritura notarial de compraventa de 1941 con la que Franco pudo inscribir la propiedad a su nombre. A partir de ahí, según los magistrados, son "ineficaces" tanto la partición entre herederos de los terrenos de Meirás como la donación de parcelas realizada por Carmen Polo a su hija, Carmen Franco.

Una "fantasía total" de escrituras

El título de compra de Meirás por parte de Franco, de 1941, no es válido; no obstante, el tribunal acepta que la intención de la Junta pro Pazo era donar aquellas torres "a la persona de Franco, no al Jefe del Estado". Fue, según los jueces, "un regalo personal al general" para ganarse "favores". No obstante, concluyen, esa intención "nunca llegó a ser efectiva" jurídicamente porque nunca se otorgó a Franco en escritura pública.

El contrato de compraventa válido es el de 1938, en el que quien adquiere el bien a las herederas de la escritora Emilia Pardo Bazán es la junta de personalidades franquistas en A Coruña, no el dictador. El segundo documento de compra, el de 1941 en el que aparece como comprador Franco, representado por el banquero Pedro Barrié de la Maza, "es una mera apariencia de un negocio inexistente", "una fantasía total", dicen los jueces, "porque en él no se vende nada".

Dos guardias civiles en el acto de entrega de las llaves del pazo de Meirás, el 10 de diciembre. / ÓSCAR CORRAL

Sin mala fe

La Audiencia revoca parcialmente, sin embargo, la sentencia de septiembre de la juez de Primera Instancia 1 de A Coruña, Marta Canales, que negaba a los Franco todo derecho a ser resarcidos. Los gastos "necesarios" efectuados en "múltiples reparaciones" deberán ser calculados y pagados con dinero público. La juez Canales sentenció que no era posible la indemnización por los gastos de conservación porque, según ella, el pazo había sido incorporado al patrimonio de la familia "de mala fe". La Audiencia, en cambio, no ve pruebas de que los herederos fueran "conscientes" de que el título de propiedad del dictador no fuese válido. Ello es así porque desde la inscripción en falso del abuelo en 1941 en el registro de Betanzos (A Coruña), las siguientes transmisiones de la herencia se produjeron en "una cadena aparentemente impecable".

Además, apuntala la Audiencia, los Franco llevan más de cuatro décadas usando el pazo de forma pública, pacífica, ininterrumpida y en concepto de dueños. "Como tales dueños", zanja, fueron tratados por la propia Administración demandante. La supuesta "mala fe" de una adquisición, defienden, no se transmite necesariamente a unos herederos.

"La reivindicación de la propiedad es un evento totalmente nuevo que se produce ahora por vez primera", recuerdan los jueces. "La Administración nunca requirió [a los Franco] para que entregasen la propiedad", insisten. Franco trató de regularizar la situación con el acta de compraventa de 1941 porque en 1938 lo que le entregó la Junta Pro Pazo fue un pergamino de donación que no era un "documento hábil para obtener la inmatriculación al no ser una escritura pública". Contra el criterio de Marta Canales, la Audiencia resuelve que buscar una fórmula para "legalizar" la propiedad de un bien "de ningún modo supone la mala fe".

Contra esta sentencia cabe recurso ante el Supremo. Si las partes considerasen que el nuevo fallo infringe las normas del Derecho Civil de Galicia, también se puede apelar ante el Tribunal Superior de Justicia de Galicia.

EL PAIS
DIARIO INDEPENDIENTE DE LA MAÑANA

PAÍS: España
PÁGINAS: 30
TARIFA: 39420 €
ÁREA: 826 CM² - 73%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 84255
E.G.M.: 951000
SECCIÓN: CULTURA

15 Febrero, 2021

El historiador Jorge Marco aborda en 'Paraísos en el infierno' el uso de sustancias psicoactivas durante la Guerra Civil

Droga en las trincheras de España

EDUARDO BRAVO, **Madrid**

El 19 de julio de 1936, tras la toma de los cuarteles de Ataranazas (Barcelona), Juan García Oliver y otros militantes anarquistas fueron a reponer fuerzas a un cafetín cercano al Sindicato de Transporte, donde los dueños les sirvieron comida y bebida gratis. Según recordaba el futuro ministro de Justicia, se mezcló "el vino con la cerveza, el champán con el café y la sidra con la horchata", y hasta él mismo, abstemio declarado, bebió ese día. No obstante, decía: "No recuerdo que uno solo de los obreros llegara a emborracharse". Lo narrado por García Oliver si no era ficción, sí era excepción.

Numerosos soldados, republicanos y franquistas, no solo se emborrachaban, sino que fueron consumidores habituales de drogas, sustancias imprescindibles para soportar el miedo de los combates, el dolor de las heridas o la tristeza provocada por las muertes de camaradas y la separación de sus familiares. Aunque la propaganda de uno y otro bando negaba ese consumo, las autoridades tuvieron que aceptar la situación y establecer sistemas de producción, abastecimiento y distribución, tanto en el frente como en la retaguardia, del mismo modo que hacían con las balas y los fusiles. "A la hora de enfrentarse con esa realidad, los republicanos fueron más utópicos y los franquistas más pragmáticos. Estos últimos, además, partían de una cultura legionaria y africanista que ya venía negociando con ese tema. Franco y Millán Astray, los dos antialcohol, habían vivido el problema en las guerras africanas y lo habían incorporado a su cultura", relata Jorge Marco, profesor en el departamento de Politics, Languages and International Studies en la Universidad de Bath (Inglaterra), autor de *Paraísos en el infierno* (Comares), que se edita el 22 de febrero, la primera monografía dedicada al uso de sustancias psicoactivas en la Guerra Civil. En ella, Marco analiza el papel que alcohol, tabaco, hachís, morfina, cocaína y anfetamina jugaron, tanto en el desarrollo de la guerra, como en la conformación de la idea de masculinidad antes, durante y después del conflicto.

Soldados republicanos beben en el frente. Debajo, cartel contra las adicciones realizado por las Juventudes Libertarias del Centro. / BIBLIOTECA NACIONAL DE ESPAÑA

Ambos bandos crearon sistemas de abastecimiento y distribución

Se calcula que el conflicto provocó medio millón de nuevos alcohólicos

"En España, el tabaco era un signo de masculinidad. Formaba parte de la vida cotidiana desde que te levantabas. Cuando hablabas con alguien, le ofrecías un pitillo y era una cosa que no le negabas ni al enemigo. En lo que respecta al alcohol, no se podía ser hombre si no te gustaba beber aunque, a la hora de consumirlo, había que seguir ciertas convenciones sociales, como que los hombres de verdad bebían, pero sin llegar a emborracharse", comenta Marco. Como demuestra la anécdota de García Oliver, embriagarse, ser adicto a la cocaína, a la morfina o, en definitiva, depender de cualquier sustancia psicoactiva en tiempo de guerra estuvo mal visto. Las propagandas republicana y franquista asociaron esas veleidades a falta de valentía.

Sin embargo, ese doble discurso que criticaba el uso de drogas por parte de los soldados enemigos mientras facilitaba su acceso a los del propio bando, provocó que, al acabar la guerra, muchos de los combatientes, republicanos y fascistas, mostraran cuadros de adicción. "En torno al 70% de la población masculina mayor de 14 años era fumadora. La guerra incrementó esa proporción y lo mismo sucedió con el alcohol. Se calcula que hay medio millón de nuevos alcohólicos a causa del conflicto y, respecto a las otras sustancias, no hay cifras. De cocaína el número debió de ser muy reducido, pero sí se incrementó el número de morfinómanos. De los más de tres millones de soldados que combatieron en los dos ejércitos, no pocos se hicieron adictos sin ser conscientes de ello porque, cuando eran heridos, los médicos utilizaban morfina sin límite para paliar el dolor".

Paraísos en el infierno no se centra únicamente en el periodo que va de julio de 1936 a abril de 1939. Además de remontarse a los años previos al conflicto para estudiar los aspectos sociológicos asociados a las drogas, analiza cómo se gestionaron las adicciones finalizada la contienda. "En lo que se refiere al tabaco, no se hizo nada. Igual sucedió con el hachís, porque se pensaba que era algo solo de legionarios y moros. Con el alcohol y la morfina, sin embargo, no se quiso reconocer que había un problema. Las autoridades franquistas permitieron que hubiera alcohólicos y solo se les envió a la cárcel o a centros psiquiátricos cuando cometieron delitos bajo los efectos de esa sustancia", explica Marco, que llama la atención sobre la morfina: "Los médicos siguieron prescribiéndola sin restricciones, y así el Estado franquista se convirtió en el mayor proveedor de morfina, solo para evitar que una crisis de salud se convirtiera en una crisis social".

Manuel Hedilla, el falangista olvidado que se enfrentó a Franco

Acusado de alta traición por conspirar contra el dictador, en realidad nunca formó parte de aquello. César Alcalá, autor de un ensayo sobre su vida, nos explica las claves de este episodio histórico

César Alcalá - Madrid

Manuel Hedilla Larrey nació en Ambrosero (Cantabria) el 18 de julio de 1902 y falleció en Madrid el 4 de febrero de 1970. Mecánico de profesión, se afilió a Falange Española en 1934. Si en su momento a José Antonio Primo de Rivera lo llamaron «El Ausente», a Manuel Hedilla lo podemos denominar «El Olvidado». Después del asesinato de José Antonio no únicamente se quedó solo, sino que intentaron mantenerlo en un latente anonimato. Tuvo que pagar un alto precio, pues la cúpula de FE se olvidó que era el II Jefe Nacional. Hedilla estuvo 235 días al frente de Falange. Un periodo que va desde el 20 de noviembre de 1936 al 20 de abril de 1937.

Lo acusaron de alta traición. Se ideó todo un proceso sumarísimo para demostrar que tenía la intención de derrocar el poder establecido por el nuevo jefe del Estado. Para algunos era un golpista. Se le acusó de crímenes ajenos a él. El conocido como «caso Hedilla» fue una presunta conspiración para derrocar a Franco en la que el supuesto instigador nunca formó parte en ella. Todo lo contrario. Se organizó a sus espaldas y no solo le costó el cargo, sino que fue encarcelado y lo condenaron a muerte. En el último momento Franco la conmutó por cadena perpetua y fue puesto en libertad en 1941. Una libertad limitada, pues lo confinaron en Mallorca. Hasta 1947 no recobró la plena libertad.

Una conspiración contra él

Es posible que tuviera limitaciones debidas a su origen y a su formación intelectual. Ahora bien, desde el primer momento, por parte de Falange Española, existió una conspiración para derrocarlo. Si la conspiración contra Franco fue el modo menos traumático de separar a Hedilla del mando de Falange Española, la que sufrió Hedilla en propia carne fue auspiciada no solo por Falange sino por otros miembros del bando nacional con el propósito de encumbrar a Franco.

A Hedilla no se le dejó actuar. Nunca se le consideró. Fue, desde el primer momento, un apaño mientras José Antonio permanecía en la cárcel. Nunca se pensó que pudiera ser asesinado. Esto no estaba en las quinielas de nadie. Hedilla, como transición, era un buen elemento. Al conocerse la noticia del asesinato de José Antonio –escondida para el gran público, pero conocida en ciertos sectores– empezaron a mover ficha los contrarios a Hedilla y aquellos que aspiraban no únicamente a ostentar el mando supremo de Falange Española, sino el mando absoluto del nuevo régimen político que surgiera finalizada la Guerra Civil. Con José Antonio vivo Hedilla era el gran valedor de Falange. Con José Antonio muerto, Hedilla sobraba.

De no haber fallecido José Antonio, Franco no se hubiera planteado ni aprobado el decreto de Unificación. Lo hizo cuando estuvo seguro de su muerte y cuando pudo conjurarse contra todo y contra todos. Lo hizo a espaldas de Falange y del Carlismo. Sabiendo que ni Manuel Fal Conde ni Javier de Borbón-Parma harían nada para impedírselo, pues estaban en el exilio. Lo hizo sabiendo que Manuel Hedilla podría ser destituido con facilidad. Lo hizo después de encarcelar a Rafael Galcerán, Agustín Aznar y Sancho Dávila. Lo hizo, como hemos dicho, en contra de todo, contra todos y a pesar de todos. El Cuartel General de Franco, teniendo en cuenta que del 16 al 19 de abril de 1937 se celebraba en Salamanca el Consejo Nacional de Falange, decidió aprovechar la debilidad interna de estos para proceder a una maniobra política que les permitiera controlar el partido y cortar de raíz cualquier incidente que pudiera producirse.

El decreto de Unificación sería un freno a cualquier decisión que se tomara en el Consejo Nacional de Falange. Instantes después de finalizar, el 19 de abril de 1937, Manuel Hedilla recibió la visita de un ayudante de Franco. Eran las ocho de la tarde. Este le entregó un sobre. En su interior, una carta y el manifiesto que aquella noche Franco pensaba leer por Radio Nacional de España. La falta de jefatura dentro de Falange –a pesar de que Hedilla acababa de ser nombrado II Jefe Nacional– hizo que no mereciera saberlo de viva voz por Franco, sino a través de una fría carta. El manifiesto era el Decreto de Unificación por el cual, Falange Española y de las JONS y la Comunión Tradicionalista desaparecían como tales, constituyéndose un nuevo partido político que pasaría a denominarse Falange Española Tradicionalista y de las JONS.

Por así decirlo, Hedilla no fue demasiado inteligente. Subestimó el poder de Franco. Se creyó con más derecho que él, pues había sido elegido por votación.

LA CLAVE

De ser un Jefe Nacional a proscrito en 48 horas

El «caso Hedilla» se estructuró con un telegrama (arriba, en la imagen) y un «no». Pensando que el decreto de Unificación podía provocar desconcierto escribió el siguiente: «El Generalísimo ordena modificaciones que hubieres por conducto mando supremo Falange. Sancionaré severamente iniciativas propias cualquier mando Falange sobre el decreto fusión. Acusa recibo urgente. Jefe Nacional Hedilla». Para el embajador Wilhem Faupel, el telegrama buscaba coartar la autoridad de Franco sobre Falange Española: «No era cierto. Hedilla no conspiró. Su propósito era ordenar un posible desorden. Pensó que se publicarían muchas informaciones. Que podría producirse un caos. La solución era que Falange Española solo cumpliera sus órdenes. Él no vino al negarse Hedilla a tomar parte de cualquier gobierno o nombramiento después del decreto de Unificación. Esta decisión lo dejó solo ante el peligro. Perdió todos los apoyos. Además, jugó con una carta muy peligrosa: tener a Franco como enemigo. Debía haber tenido más amistad y familiaridad con él. Hedilla cavó su propia tumba», explica Faupel. En 48 horas pasó de ser el II Jefe Nacional de Falange Española y de las JONS a proscrito. Fue detenido el 25 de abril de 1937 y no salió de la cárcel hasta el 18 de julio de 1941.

Hedilla, junto a Pilar Primo de Rivera, hermana de José Antonio, fundador de Falange

Como han apuntado varias personalidades de Falange y algunos historiadores, el grave error de Hedilla fue no acercarse a Franco. De haberlo hecho, quizá las cosas hubieran sido diferentes. Ahora bien, siempre fue fiel al pensamiento de José Antonio y al cargo por el cual lo habían elegido. Acercarse a Franco para obtener poder no estaba en su pensamiento. Por eso fue coherente y no aceptó nada de él. Tampoco, como se le comentó, quiso exiliarse. Se quedó en su puesto. Otros, en circunstancias similares, prefirieron el exilio. Esa coherencia lo llevó ante los tribunales. Por todo esto, lo condenaron primero a muerte, luego a cuatro años de cárcel y después a una posterior exclusión y olvido.

Hay una leyenda negra sobre Hedilla. Varias de las cosas que se dijeron sobre él eran ciertas, pero la inmensa mayoría faltaban a la realidad. Lo que nadie ha podido negar es que, a pesar de sus carencias –siempre comparándolo con José Antonio– su coherencia política es innegable. Fiel seguidor del pensamiento de José Antonio, si bien no se convirtió en mito, estuvo a las puertas de serlo. Franco nunca le tuvo miedo, a diferencia del que le tenía a José Antonio. Tal vez porque jamás se dio cuenta de su altura política. Ahora bien, en unas circunstancias como las vividas, fue de los pocos en plantarle cara a Franco. Si bien apoyó al principio de la guerra todo el movimiento surgido en el bando nacional, con posterioridad fue crítico con él. Esta valentía lo llevó a la cárcel y al ostracismo. Sin embargo, fue valiente y se quedó al pie del cañón. Esta dignidad personal y política hoy en día es muy difícil de encontrar.

Su gran error fue creerse con más derecho que Franco y no acercarse a él. No aceptó nada y tampoco quiso exiliarse

En propia carne

Si utilizamos un vocabulario guerra civilista, podemos decir que Hedilla estuvo en el bando vencedor. Esto le sirvió de muy poco, pues vivió en propia carne la persecución del régimen franquista. Dicen que la historia la escriben los vencedores. En este caso, «El Olvidado» de Falange Española también la escribió, aunque fuera en blanco y negro. En su momento la envolvieron de mentiras y contradicciones. La realidad es que la personalidad publica y política de Hedilla merece un reconocimiento histórico que no ha tenido. Hoy en día es un personaje desconocido e ignorado. Cincuenta años después de su muerte merece ser rescatado del olvido y resarcir la injusticia que contra él se cometió por ambos bandos.

«MANUEL HEDILLA, 235 DÍAS AL FRENTE DE LA FALANGE»
CÉSAR ALCALÁ
SND EDITORES
258 páginas, 18 euros

BONUS -TRACK

Dudoso

Ángela Vallvey

La maldita pandemia ha removido muchas cosas. Como un terremoto que entierra bienes, pero también descubre tesoros. Por un lado, la estupefacta ciudadanía puede comprobar que, sobre la enfermedad, todo son dudas. Primero nos dijeron una cosa, luego la contraria. Hablaron los políticos, sin tener ni idea. Llegaron los científicos, con tantas ideas que era imposible distinguir las correctas de las falsas... Desde hace un año, todo se ha llenado de informaciones confusas, contradictorias. Y nunca habíamos visto tanto descarado fingimiento, un ocultamiento tan espantoso y ridículo (por evidente). Todo en aras de acrecentar la confianza de los electores, que cotiza a la baja en el panorama mundial.

La falsa sinceridad ha inundado el paisaje con su rapacería depredadora, política. Nos piden fe a quienes formamos parte de la mayoría, mientras una minoría usa el engaño como arma de destrucción integral. El ciudadano puede ver cómo todo a su alrededor está cubierto por un velo de engaño cuando a él le piden transparencia, conformidad ovejuna. La duda impregna la información recibida, y agudiza las evidencias. El carajal que han montado genera daños que ninguna campaña de propaganda logrará disimular... Si bien, a la sufrida ciudadanía se le exige que no dude. Una corriente de opinión única, autoritaria, nos arrastra. No está permitido poner en cuestión la verdad oficial sobre la pandemia, aunque ni siquiera la oficialidad tiene claro cuál es esa verdad.

A quienes disienten se les llama «negacionistas», usando frívolamente el término (referido al Holocausto judío). Se intenta desterrar despóticamente la duda del escenario social, civil, mientras en el político campa a sus anchas. Prohibir la duda es decir adiós al método científico, a la filosofía, al avance de los tiempos... Claro que –francamente, querida–, a quienes nos prohíben dudar, eso les importa un bledo. O poco más.

AP

Personal sanitario con mascarilla en EE UU durante la epidemia de gripe española de 1918

Dos lecciones que aprender de la pandemia de 1918

Varios investigadores analizan las medidas tomadas durante la gripe española y la covid-19: los errores vuelven a repetirse

Juan Scaliter - Madrid

La semana pasada se han presentado dos estudios científicos que comparan la pandemia provocada por la llamada gripe española, entre 1918 y 1920, y la causada por el virus SARS-CoV-2, aunque ese no era su objetivo inicial. Los dos se iniciaron antes de la pandemia actual para examinar la epidemia de 1918. El primero comenzó en 2010 y el segundo en 2015, lo que les permitió contar con un enorme caudal de información para comparar ambas epidemias y las decisiones tomadas por las autoridades al respecto. Ambos equipos están compuestos por expertos en virología, epidemiología y bioestadísticas.

De acuerdo con Siddharth Chandra, científico de la Universidad Estatal de Michigan y líder del equipo que ha publicado el primer estudio en el American Journal of Public Health con los coautores Julia Christensen y Nigel Paneth, en la gripe española se produjeron cuatro olas distintas. El primer gran pico fue en marzo de 1918. «Después de un segundo aumento en los casos en octubre de 1918 –explica Chandra en un comunicado de la universidad–, las autoridades anunciaron la prohibición de las reuniones públicas, al igual que las restricciones que se implementaron durante la pandemia de Covid-19». Los datos mostraron que, después de tres semanas, el número de casos disminuyó. Se levantó la prohibición y los casos volvieron a remontar en diciembre de 1918. «La prohibición no detuvo la propagación de la gripe. Simplemente retrasó el aumento de casos», añade Chandra. Las similitudes, tanto en la intensidad de las olas como en la cronología, comienzan. Otro dato sorprendente es que 18 meses después, ya en 1920, se produjo una explosión de casos incluso mayor que la de octubre de 1918.

«Asumiendo que es el mismo virus –afirma Chandra–, la I Guerra Mundial terminó en 1919 y los hombres volvieron a casa con sus familias. Teníamos un agente móvil que traía el virus a casa para infectar a los miembros de la familia, lo que explicaría el aumento de casos en niños y ancianos. Desafortunadamente, no hay forma de confirmar esto. Necesitaríamos muestras de los pacientes de 1920 y compararlas con los de 1918».

A este factor, explica el estudio, habría que sumarle el clima: las temperaturas más frías con baja humedad proporcionaron las condiciones óptimas para que el virus se propagase. Finalmente otro factor fue determinante: en 1918 no había esperanza de vacuna.

Para el equipo de Chandra, si no se llevan a cabo las previsiones de vacunas, es posible que un pico como el de 1920 se produzca a finales de 2021 o principios de 2022. «Mucha gente seguirá siendo susceptible hasta que se vacunen –concluye Chandra–».

El segundo estudio, publicado en el Annals of Internal Medicine por investigadores de las universidades de Zurich y Toronto, no solo ha comparado las pandemias, también las decisiones tomadas y, un factor que pocas veces se analiza, si estas eran locales o nacionales.

Las conclusiones del equipo liderado por Kaspar Staub, del Instituto de Medicina Evolutiva de la Universidad de Zurich, muestran que si las medidas eran tomadas a nivel nacional los resultados eran mucho más efectivos para detener la propagación, pero cuando se dejaba a los ayuntamientos libertad para decidir, al poco tiempo los casos volvían a aumentar.

«Este enfoque vacilante y descentralizado durante la pandemia del siglo pasado, fue fatal –señala Staub en un comunicado– y contribuyó al hecho de que la segunda ola se hiciera más fuerte y durara más tiempo. En última instancia, alrededor del 80% de las enfermedades y muertes fueron atribuibles a la segunda ola. Si bien todavía hay diferencias considerables entre las dos pandemias, las semejanzas son notables».

Europa - Món

Nou aterratge amb èxit de la NASA al planeta Mart

El vehicle 'Perseverance' arriba sa i estalvi a la superfície del planeta vermell

Drets humans Judici a la dictadura militar argentina

Un mosaic amb cares de persones a l'antic centre de detenció de l'armada, a Buenos Aires ■ JUAN IGNACIO RONCORONI / EFE

L'Argentina condemna vuit repressors de la dictadura

CÀRRECS Un tribunal els troba culpables de segrestos, tortures, homicidis i robatori de nadons a l'ESMA, el principal centre de detenció del govern militar **ESCULL** Les restriccions de la pandèmia alenteixen la celebració dels judicis

Federico Molina

Buenos Aires

Vuit exmilitars de l'Argentina aniran a la presó per delictes de lesa humanitat comesos durant la dictadura que va governar aquest país entre el 1976 i el 1983. Un tribunal federal els ha condemnat a tres cadenes perpètues i a penes d'entre sis i quinze anys per segrestos, tortures, homicidis i el robatori de nadons nascuts en captivitat a l'ESMA, el centre de detenció de l'Armada pel qual van passar més de 5.000 presos polítics.

El veredicte té un enorme pes simbòlic perquè suposa una reparació per a 816 víctimes i la continuïtat d'una causa que per la quantitat de delictes i el nombre d'acusats es va haver de dividir en quatre expedients. Els vuit repressors, que no tenien fins ara condemnes, se sumaran ara als més de mil militars, policies i civils sentenciats a l'Argentina des del 2005, quan l'anul·lació dels indults i les lleis del perdó aprovats els anys noranta van reactivar centenars de judicis.

El judici ESMA IV, com se'l coneix als tribunals, va començar l'agost del 2018 amb deu acusats. Un va morir en el procés i un altre va aconseguir apartar-se'n en considerar que els jutges no serien imparcials. Els condemnats són tots oficials i sotsoficials de baix rang que treballaven en el grup de tasques 3.3.2. encarregat de segrestar, torturar i assassinar activistes d'esquerres destinats a l'ESMA. Molts d'ells mai s'havien enfrontat a un tribunal, com ara Ramón Roque Zanabria, que quan va ingressar a la unitat era caporal. En el seu al·legat de defensa, l'exmilitar va dir que el 1976 el van citar des de l'ESMA "per formar una companyia cerimonial". "En un procés em diuen que haig de retirar algunes coses, que és la causa per la qual estic acusat, desconeixia el que succeïa", es va defensar davant dels jutges, que no van creure que no estigués al corrent del que passava als soterranis del centre de detenció. Va rebre quinze anys de presó per ser partícip secundari en 67 fets.

Entre algunes de les víctimes que van ser detingudes a l'ESMA hi ha la jove sueca Dagmar Hagelin, les monges franceses Léonie Duquet i Alice Domon i la fundadora de les Mares de la Plaza de Mayo, Azucena Villaflor.

Abordar un gran expedient dividit en quatre parts ha estat un desafiament per als jutges. En el primer judici, celebrat el 2007, l'únic imputat va ser el prefecte Héctor Febres, encarregat de les embarassades que donaven a llum a l'ESMA. Febres va morir enverinat amb cianur a la presó un dia abans de la sentència. El segon judici va concloure l'octu-

Les xifres

816

víctimes seran reparades amb les condemnes als vuit exmilitars del règim dictatorial argentí.

5.000

presos polítics van passar pel centre de detenció de l'armada, l'ESMA, durant el règim militar.

Espanya empara els franquistes

Mentre que l'Argentina jutja els crims comesos per la seva dictadura, l'Estat espanyol no només no fa el mateix amb els del franquisme, sinó que obstaculitza els processos judicials contra el règim feixista de Francisco Franco, com ra els de l'Argentina coneguts amb el nom de la *Querella argentina*.

Els delictes comesos durant el règim franquista estan prescrits a l'Estat espanyol o bé amnistiats per la llei del 1997 i no es poden perseguir com de lesa humanitat perquè aquest tipus de crims es van tipificar a partir de l'any 2000. Davant aquesta situació, diversos querellants van acudir a l'Argentina per intentar que es jutgessin les morts i la persecució dels seus familiars durant el franquisme emparant-se en la jurisdicció universal.

L'anomenada *Querella argentina* es va posar en marxa l'any 2010 i va ser interposada per tres ciutadans als quals es van sumar centenars de persones més. Els querellants demanaven identificar i jutjar responsables dels crims del franquisme com ara l'exministre Rodolfo Martín Villa, que va ser imputat l'octubre del 2014. A Martín Villa el fan responsable de dotze morts a mans de policies, guàrdies civils i grups d'extrema dreta entre el 1976 i el 1978 i demanen que sigui jutjat per un crim de lesa humanitat i per genocidi amb motivació ideològica.

Quatre expresidents del govern espanyol (Felipe González, José María Aznar, José Luis Rodríguez Zapatero i Mariano Rajoy van enviar una carta cadascun a la magistrada argentina María Servini per defensar l'honor de Martín Villa, que, com la resta de franquistes, està emparat per la justícia espanyola.

bre del 2011 amb setze condemnats després d'escoltar uns 180 testimonis. L'ESMA III va tenir entre els sentenciats noms cèlebres per a la memòria argentina: l'excapità Alfredo Astiz i el torturador Jorge *Tigre* Acosta. Aquest últim va haver de sortejar les restriccions de la pandèmia del coronavirus i es va fer, majoritàriament, de manera virtual.

La major part dels condemnats compleixen presó domiciliària

El Centre d'Estudis Legals i Socials (CELS), que hi participa com a querellant, va destacar que la causa ESMA i "cada judici que es tira endavant als tribunals reafirma els compromisos fundacionals de la democràcia en contra de la impunitat i el valor que tenen els drets humans a l'Argentina". "No obstant això", adverteix, "els futurs processos han d'avançar més ràpid. En aquesta causa, dos imputats van morir sense veredicte".

Un informe de l'Oficina de Crims contra la Humanitat detalla que des de la represa dels judicis, el 2005, es van dictar 250 sentències amb 1.013 persones condemnades i 164 d'absoltes. Hi ha, a més, 373 causes en procés. L'any passat, per les dificultats de la pandèmia, la quantitat de causes va ser més baixa que en anys anteriors. Fins al 4 de desembre va haver-hi només nou sentències, amb 51 condemnes i set absolucions.

"S'ha consolidat, a més, la presó domiciliària com a modalitat de detenció", diu l'informe, sobretot perquè la major part dels condemnats són més grans de setanta anys i tenen dret a aquest benefici.

El pas del temps ha jugat en contra de la recerca de justícia. "Dels 904 morts i mortes en els catorze anys de processos, 692 van morir abans d'obtenir sentència i 212 després del dictat de la seva condemna o absolució", diu l'informe de l'Oficina de Crims contra la Humanitat. ■

LA VANGUARDIA.cat

PAÍS: España
PÁGINAS: 6
TARIFA: 21105 €
ÁREA: 760 CM² - 67%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 84641
E.G.M.: 482000
SECCIÓN: INTERNACIONAL

16 Febrero, 2021

Fiscals alemanys acusen de complicitat en assassinats una exsecretària i un exguàrdia de camps de concentració

Els penúltims nazis cap a judici

MARKUS SCHREIBER / AP

Un home creua la porta del camp nazi de Sachsenhausen el 27 de gener del 2019, el dia commemoratiu de les víctimes de l'Holocaust

MARÍA-PAZ LÓPEZ
Berlín. Corresponsal

Ancians alemanys que de joves van integrar la cohort de segona fila que, amb tasques adjacents, van contribuir a què l'Alemanya nazi perpetrés l'Holocaust descobreixen, després de tota una vida de tranquil·la impunitat, que la justícia els cita ara a retre comptes. En els últims dies, una nonagenària i un centenari han estat acusats per la Fiscalia de complicitat amb la maquinària de la mort. Ella, que té ara 95 anys, era secretària al camp de concentració de Stutthof, a prop de Gdansk, a la Polònia ocupada. Ell, de 100 anys, va ser guàrdia al camp de concentració de Sachsenhausen, molt pròxim a Berlín.

Els tribunals ara han de decidir si són processats, dins del veloç i tardà esforç a Alemanya per castigar els autors o responsables dels crims nazis, inclosos aquells dels quals no van ser executors directes ni mandants, però la participació en els quals va ajudar la materialització de les atrocitats.

Des del final de la Segona Guerra Mundial, la justícia germànica havia perseguit autors materials d'assassinats del nazisme, o els qui havien donat les ordres d'assassinar, jerarques alts o mitjans. Això va fer que els qui van exercir de peces menors a l'engranatge de l'extermini no fossin mai processats.

Però en els últims anys, Alemanya ha jutjat per complicitat antics membres de les SS, gràcies a la doctrina sorgida després de la condemna a cinc anys de presó el 2011 de l'ucraïnès nacionalitzat nord-americà John Demjanjuk, que havia estat guàrdia al camp de Sobibor. Demjanjuk va morir abans que es dictés la sentència d'apel·lació, però el cas va establir jurisprudència i va obrir una via per processar *cooperadors* que la justícia alemanya transita des d'aleshores. Irmgard F. va ser secretària del comandant de Stutthof de juny del 1943 a abril del 1945. La Fiscalia d'Itzehoe (land de Schleswig-Holstein) l'acusa d'"haver ajudat els responsables del camp en l'assassinat sistemàtic de presoners jueus, partisans polonesos i presoners de guerra russos". S'estima que a Stutthof van ser assassinades 65.000 persones. Irmgard F. –que viu en una residència d'ancians– està acusada d'"ajudar i incitar a l'assassinat en més de 10.000 casos".

Els fiscals d'Itzehoe van anunciar

"La persecució dels perpetradors no ha d'acabar, ni tan sols en la vellesa", recalca el comitè d'Auschwitz

els càrrecs contra ella el passat 5 de febrer, i tres dies després, la Fiscalia de Neuruppin (land de Brandenburg) va acusar un centenari resident a la regió de complicitat en l'assassinat de 3.518 persones a Sachsenhausen. Els fiscals atribueixen a l'home –el nom del qual la premsa no ha revelat– una contribució "material i intencionada" en morts en aquest camp, on va ser guàrdia entre el 1942 i el 1945. A Sachsenhausen van patir treball forçat, gana i maltractament uns 200.000 captius, la majoria jueus, presoners polítics i soldats soviètics. S'estima que la meitat dels presoners van morir de fam i malaltia, o van ser directament assassinats.

"Aquest cas és un exemple important per als supervivents ancians dels camps de concentració i extermini alemanys –va dir Christoph Heubner, vicepresident executiu del Comitè Internacional d'Auschwitz–. La justícia no té data de venciment i la persecució dels perpetradors no ha d'acabar, ni tan sols en la vellesa".

L'exsecretària de Stutthof té el cap clar, segons els qui la investiguen des del 2016, i els fiscals de Neuruppin afirmen que la salut de l'exguàrdia de Sachsenhausen li permet afrontar un judici.

Si els tribunals els processen, podrien ser els penúltims nazis a asseure's al banc dels acusats. Però no els últims, ja que les investigacions continuen.●

Poques dones processades

A Alemanya, el cas de l'exsecretària de Stutthof és especialment rellevant perquè, tret de la immediata postguerra en què van ser jutjades guardianes de camps femenins com el de Ravensbrück, amb prou feines s'ha acusat o processat dones, en part perquè en l'estructura dels camps nazis hi havia relativament poc personal femení. Irmgard F. va rebre fa un any un reporter de la cadena pública NDR, i –encara que no va accedir a què les seves paraules apareguessin posades entre cometes– va afirmar davant ell que no es va assabentar dels assassinats massius a Stutthof fins després de la guerra perquè la finestra de la seva oficina no donava al camp. Tot i això, el 1954 havia estat nomenada com a testimoni en judicis, i va testificar que el comandant del camp, Paul Werner Hoppe, li dictava cartes diàriament. Va dir també que pel seu escriptori passava tota la correspondència amb el departament de les SS que supervisava els camps. Ella tenia llavors menys de 21 anys, per la qual cosa el seu possible processament ara està en mans d'un tribunal de menors. Els judicis per complicitat en crims nazis en aquests anys han acabat amb condemnes, si bé cap dels ancians sentenciats no ha anat a presó, o per raons de salut, o perquè van morir entre apel·lacions.

LA VANGUARDIA.cat

PAÍS: España
PÁGINAS: 8
TARIFA: 20160 €
ÁREA: 726 CM² - 64%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 84641
E.G.M.: 482000
SECCIÓN: INTERNACIONAL

17 Febrero, 2021

Un lloc per al fundador del KGB

Nova petició per reinstal·lar una estàtua de Fèlix de Ferro a la Lubianka, seu de l'FSB

GONZALO ARAGONÉS
Moscou. Corresponsal

IGNACIO ORTEGA / EFE

Lluny de la polèmica que provoca el nom, en un lloc de pas del parc Muzeon de Moscou, s'aixeca l'estàtua de Féliks Dzerjinski, el pare de la policia secreta bolxevic, la temuda Txekà, antecessora del KGB. Sobre un alt pedestal, la figura de bronze sembla esperar amb paciència si aquesta vegada hi ha sort i la tornen a la seva antiga ubicació, a la plaça de la Lubianka, d'on va ser retirada el 1991, l'any que va desaparèixer l'URSS i va canviar el món.

Un grup de polítics, escriptors i blogaires de tendència nacionalista-patriòtica ha demanat a l'Ajuntament de Moscou reinstal·lar el monument al lloc original, davant la seu històrica del KGB (avui, FSB). A la carta, firmada entre altres per l'escriptor Zajar Prilepin, líder del Partit per la Veritat, i Aleksandr Prokhànov, director del diari *Zavtra*, es reconeix la diversitat d'opinions sobre el personatge històric, però es destaca el valor arquitectònic de l'home de bronze. "Des del moment que es va instal·lar el 1958 al centre de la plaça de la Lubianka, l'obra del genial monumentalista Ievgueni Vutxétitx i de l'arquitecte Grigori Zakhàrov va aconseguir convertir-lo en part del paisatge històric i cultural de la nostra capital", expliquen a la petició. "Féliks Dzerjinski continua sent per a una part de la nostra societat una figura controvertida. Però el monument de Vutxétitx i Zakhàrov és absolutament indiscutible com a record de la gran època de les revolucions", argumenten.

Com moltes altres estàtues de líders comunistes, la de Fèlix de Ferro va ser enderrocada l'agost del 1991, després del fallit cop d'Estat contra Mikhaïl Gorbatxov i uns mesos abans del final de la Unió Soviètica. El moment en què els manifestants fan descendir mitjançant una grua la seva figura, amb abric llarg fins als peus i 15 tones de pes, és una de les imatges més conegudes de la *perestroika*. També en van caure moltes altres, de Stalin, de Lenin, Bréjnev o Kalinin. A Moscou, les autoritats van decidir ressituar-les al parc del Muzeon. Que la figura del responsable del terror roig és polèmica gairebé un segle després de la seva mort (1926) queda reflectida a les enquestes. Una de l'estatal Centre d'Estudis l'Opinió Pública (Vtsiom), va indicar el 2013 que el 46% de la població es decantaria per tornar el monument a la Lubianka, mentre que un altre 25% s'hi va pronunciar en contra.

Dos anys després, la memòria de Fèlix de Ferro va tornar a ser objecte de discussió pública quan el Partit Comunista va demanar un referèndum que va ser acceptat. Però abans de presentar les firmes necessàries, va retirar la iniciativa. El partit Rússia Unida va proposar convertir la plaça en zona per als vianants i col·locar una font, com la que hi havia abans del 1958. La idea va aconseguir una acceptació del 56%, en una enquesta del Vtsiom, contra un 37% que demanava la tornada de Dzerjinski.

Les organitzacions de drets humans sempre s'han oposat a tornar l'estàtua a la Lubianka, que es va anomenar plaça Dzerjinski entre el 1926 i el 1991. "Qui posa monuments als botxins?", s'han preguntat. Però aquesta vegada també han mostrat la seva oposició des del poder. Dmitri Peskov, portaveu del Kremlin, ha dit que la proposta és una provocació. Valeri Fadéiev, president del Consell de Drets Humans adjunt a la Presidència de Rússia, rebutja la petició perquè divideix la societat. "Els autors de la proposta diuen que la plaça és buida, que li falta un element dominant. I afegeixen que el monument és bo. És veritat. Però no estem parlant de solucions arquitectòniques, sinó d'aspectes polítics", ha argumentat Fadéiev. Si s'accepta la proposta, "es convertirà en un insult per a la gent, ja que molts associen Dzerjinski amb els pitjors aspectes del règim soviètic", ha explicat a l'electrònic *Vzgliad*.

"Aquest tema ha de contribuir a la consolidació de la societat, i no crear cap altra baralla", va dir Fadéiev al Consell Social de Moscou, òrgan consultiu. El seu vicepresident, Aleksei Venedíktov, va proposar un referèndum en línia que inclogui altres personatges històrics. La decisió quedaria en mans de l'Assemblea de Moscou.●

Moscou busca una alternativa per a l'antiga ubicació del monument que no divideixi la societat

Història amb polèmica

Vista de la plaça de la Lubianka, al centre de Moscou, on entre el 1958 i el 1991 hi havia l'estàtua de Féliks Dzerjinski, fundador de la Txekà. La seu de l'FSB (antic KGB) és l'edifici de la dreta. A sota, un bust de Fèlix de Ferro

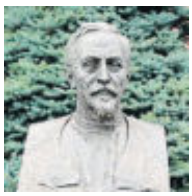

Deficit-hit Met may be thinking unthinkable

Selling some of its treasures would set a bad precedent. Where are the rich donors?

CHRISTOPHER KNIGHT
ART CRITIC

The Met

THE MET in New York City is home to nation's greatest collection of global art.

That was some bombshell that New York's Metropolitan Museum of Art dropped into the news cycle the other day.

The nation's flagship art museum, sprawling home to the nation's greatest collection of global art, is mulling whether to sell off paintings, sculptures and other art objects to help pay off a projected $150-million operating deficit caused by the COVID-19 pandemic.

Wow!

Not wow to the size of the museum's expected deficit, which we've known about since April. But a definite wow to the possible plan for settling it, a scheme the Met has hitherto always opposed.

The nation is in the throes of an epic catastrophe, one that has had a profound effect on all segments of daily life, including the cultural sector. Nothing short of an epic response will do. But, not one to let a good crisis go to waste, the museum with more resources and more clout than any other is deliberating a plan to sell art to pay bills.

That is a stark admission of administrative failure. The COVID-19 crisis is effectively defeating America's greatest art museum.

It gets worse. If the mighty Met dumps a traditional best practice, which prohibits cannibalizing the art collection to make operational ends meet, expect the floodgates to open. Museums from New York to Los Angeles and everywhere in between will follow the Met's lead. A tipping point will have been reached.

But are we really supposed to believe that the Met needs to start rummaging around in its collection for buried treasure it might unload to make ends meet? When I reached out to the Met for clarification, a spokesperson declined to discuss the possible sale of museum art to pay off the looming deficit.

The projected $150-million shortfall is an accumulation over slightly more than a year, ending this June. A typical Met annual operating budget is about $320 million.

Roughly half is covered by income on the museum's $3.6 billion in endowments. The rest is realized through earned income — admissions, exhibition rental fees, shop sales, etc. — plus grants and gifts.

The Met is a tourist museum, so earned income has been battered. Its budgets rely on a sector of New York City's economy not expected to recover soon. The hit is big.

Yet, it's that last item — gifts — that is most shocking. Met trustees established a fund to deal with the pandemic crisis. According to the museum's spokesperson, the board has raised "just north of $25 million."

That is, in a word, pathetic.

Since the pandemic began, America's billionaire class has seen its wealth rise to astonishing levels. Americans for Tax Fairness, a coalition of 425 national and state organizations, reports "a staggering $1.1 trillion growth in the collective wealth of America's billionaires — a nearly 40% leap — during the past 10 months of national emergency."

Yes, *trillion*.

Just for the sake of argument, let's use Michael R. Bloomberg as an example. He's not a Met trustee, so he won't be pounced on at the March board meeting, but he is a well-known New York art maven and philanthropic billionaire.

According to USA Today, between mid-March and mid-October, his wealth increased by $6.9 billion. With a pledge of just 2.25% of that, he could settle the Met's entire projected deficit all by himself.

Not 2.25% of his net worth, mind you, merely 2.25% of the unexpected pandemic windfall. I don't know how many billionaires sit on the board of trustees, arguably the most prestigious and desirable in Manhattan, but I am comfortable going with the adjective "plenty."

Time to start writing lots more checks, or time to step aside.

I don't know about you, but I am sick to death of reading about art museums and their scandalous schemes for stress-free fundraising by throwing principles to the winds and selling art from their collections to pay for programs, staffing and other operational costs, pandemic induced or not.

In the last 10 months, museums in Long Beach, Palm Springs, Baltimore, New York's Syracuse, Brooklyn and now Manhattan have been behaving badly.

When reading the pitiful Met story, two words immediately popped into my head: Patriot Act.

No, the museum is not planning to wiretap patrons to find out what's in their cellphones. But it is exploiting an ill-conceived directive issued in April by the hapless Assn. of Art Museum Directors.

The association was in a panic. With the confusingly new pandemic raging and cultural organizations being shuttered left and right, normal revenue streams, like admissions and gift-shop sales, had ground to a halt. A month before, the stock market had crashed in a free fall scarier than that of the Great Recession. Wall Street was in turmoil, interrupting the predictability of typically safe museum endowment investments and clouding the future availability of wealthy donors.

The directors group decided to temporarily lift the longtime ban on using deaccession funds to underwrite operations. Deaccessioning is the process by which art that is irreparably damaged, fake, duplicative, of lesser quality or otherwise no longer relevant to the museum's mission is removed from the collection and disposed of, often through sale.

Deaccessioning is a routine activity of art collection management, but it is not a general fundraising tool. Such funds can be applied only to future art purchases. Heretofore, any museum trying to skirt that would be professionally shunned, its accreditation likely to be yanked.

Under an emergency two-year waiver, though, the directors group decided that a museum confronting a pandemic-initiated financial crunch could use the proceeds from deaccessions to support direct care of the rest of its collection. All the institution needed to do was publish on its website a statement itemizing what parts of the annual budget direct care might include. For two years, AAMD would look the other way.

What a museum can not do, however, is start sorting through the storage racks looking for salable merchandise. The revised directive is explicit: Money gained from routine collection management, past or present, could be redirected to cover some operating costs, but "this temporary approach is not intended to incentivize deaccessioning."

Apparently, though, the waiver has incentivized the Met.

"This is the time when we need to keep our options open," Met Director Max Hollein told the New York Times. As the story put it, the museum "has begun conversations with auction houses and its curators about selling some artworks to help pay for care of the collection."

That's not routine collections management; that's treasure hunting down in the storerooms. Earned income remains low, but the Met marches on as if it hadn't heard about restored investment markets.

What the Met is doing poses two grave dangers.

First, even the many art museum directors who oppose a rule change will begin to feel pressure from their own trustees to follow the leader: "Hey, the Met does it; why can't we?"

Second, university art museums will face a special threat. Building a significant art collection is not the leading priority of the schools that house them: "Hey, we need a new chemistry building. Let's sell the Van Gogh!"

Museum leaders will lose an essential professional shield.

Selling art from the collection to pay the bills is tantamount to eating the seed corn. A museum's collection is the reason it exists. But here comes the Met to tell us that, well, you know, sometimes things are so bad maybe you just gotta.

The irony is that the Met, with deep pockets and incomparably deep collections, is unlike almost every other art museum in America. It's an anomaly — a tourist mecca in a wealthy international city that is the nation's financial center. Those terms just don't apply to art museums in Sacramento, Tulsa, Okla., or Coral Gables, Fla., which will shoulder the unintended consequences of what the Met decides.

In fact, the only analogous museum in the nation is a neighbor just down Fifth Avenue — the Museum of Modern Art, with its own deep pockets and incomparably deep collections. Other American art museums don't enjoy the same privileges and resources as these two. (The Getty Trust's endowment is almost twice the Met's, but its museum is only one of four Getty programs.)

MoMA's director, Glenn Lowry, is on record favoring relaxation of standards to allow deaccessioning to fund programs, exhibitions and publications.

"None of us have a full perspective on how the pandemic will play out," Hollein warned the newspaper, which apparently had been tipped off to the sales discussions by a hungry auction house. "It would be inappropriate for us not to consider it, when we're still in this foggy situation."

It was odd that Hollein was tasked with speaking on behalf of the museum. Yes, he's the director, but he does not hold the administrative reins.

Those belong to Met President and Chief Executive Daniel H. Weiss, a former college president. The Met is distinctive in giving the top job to an administrative chief executive, while the director ranks No. 2. The board of trustees has the ultimate say in establishing policy, and Hollein has an advisory role. But the final managerial decision rests with Weiss.

The CEO was nowhere to be seen in the story. Hollein was likely meant to lend a veneer of director credibility to the appalling plan. After all, when you are making the outlandish claim that the art market is an ideal solution to your museum's pandemic crisis problem, best not to have the budget guy standing out front.

TRADUCCIO AUTOMATICA:

Pot ser que el fet que es produeixi un èxit de dèficit sigui impensable

La venda d'alguns dels seus tresors seria un mal precedent. On són els donants rics?

CHRISTOPHER CAVALLER
CRÍTICA D'ART

Va ser una bomba que el Metropolitan Museum of Art de Nova York va llançar al cicle de notícies l'altre dia.
El museu artístic insígnia de la nació, on s'estén la col·lecció més gran d'art mundial de la nació, reflexiona sobre la possibilitat de vendre pintures, escultures i altres objectes d'art per ajudar a pagar un dèficit operatiu previst de 150 milions de dòlars causat pel Pandèmia del covid19.
Vaja!
No sorprèn la mida del dèficit esperat del museu, que coneixem des de l'abril. Però una sorpresa definitiva al possible pla per resoldre-ho, un esquema al que sempre s'ha oposat Met.
La nació es troba en plena situació de catàstrofe èpica, que ha tingut un efecte profund en tots els segments de la vida quotidiana, inclòs el sector cultural. Res menys que una resposta èpica no servirà. Però, ningú que deixi perdre una bona crisi, el museu amb més recursos i més influència que qualsevol altre està alliberant un pla per vendre art per pagar factures.
Això suposa una clara admissió del fracàs administratiu. La crisi del COVID-19 està derrotant efectivament el museu d'art més gran d'Amèrica.
Empitjora. Si el poderós Met aboca una bona pràctica tradicional, que prohibeix canibalitzar la col·lecció d'art per aconseguir els fins operatius, espereu que s'obrin les comportes. Els museus de Nova York a Los Angeles i a qualsevol lloc entremig seguiran la pista del Met. S'haurà assolit un punt d'inflexió.
Però, realment, se suposa que creiem que el Met ha de començar a remenar en la seva col·lecció per trobar un tresor enterrat que podria descarregar per arribar a la fi? Quan vaig contactar amb el Met per obtenir aclariments, un portaveu es va negar a discutir la possible venda d'art museístic per pagar el dèficit imminent.
El dèficit previst de 150 milions de dòlars és una acumulació de poc més d'un any, que finalitzarà aquest juny. Un pressupost operatiu anual Met típic és d'uns 320 milions de dòlars.
Aproximadament la meitat està coberta pels ingressos de 3.600 milions de dòlars del museu en dotacions. La resta es realitza mitjançant ingressos obtinguts (ingressos, despeses de lloguer d'exposicions, vendes de botigues, etc.), a més de subvencions i regals.
El Met és un museu turístic, de manera que els ingressos obtinguts han estat maltractats. Els seus pressupostos depenen d'un sector de l'economia de la ciutat de Nova York que no s'espera que es recuperi aviat. L'èxit és gran.
Tot i això, és l'últim article, els regals, el més impactant. Els patrons de Met van establir un fons per fer front a la crisi panèmica. Segons el portaveu del museu, la junta ha recaptat "just al nord dels 25 milions de dòlars".
És a dir, en una paraula, patètic.
Des que va començar la pandèmia, la classe multimilionària nord-americana ha vist augmentar la seva riquesa fins a nivells sorprenents. Estats Units d'Amèrica per a la Justícia Fiscal, una coalició de 425 organitzacions estatals i nacionals, informa que "un creixement sorprenent d'1,1 bilions de dòlars en la riquesa col·lectiva de mil milions d'aire americans (un salt de gairebé el 40%) durant els darrers deu mesos d'emergència nacional. "
Sí, bilions.
Només per argumentar, fem servir Michael R. Bloomberg com a exemple. No és un administrador de Met, de manera que no se li deixarà caure a la reunió del consell de març,
però és un conegut home de l'art i multimilionari filastròpic de Nova York.
Segons EUA avui, entre mitjans de març i mitjans d'octubre, la seva riquesa va augmentar en 6.900 milions de dòlars.
Amb una promesa de només el 2,25%, podria liquidar tot el dèficit previst del Met.
No un 2,25% del seu patrimoni net, tingueu en compte, només un 2,25% de la inesperada inesperada pandèmia. No sé quants multimilionaris formen part del patronat, sens dubte el més prestigiós i desitjable de Manhattan, però em sento còmode amb l'adjectiu "molt".
És hora de començar a escriure molts més xecs o de deixar de banda.
No sé vosaltres, però estic fart de morir llegint sobre museus d'art i els seus escandalosos esquemes per recaptar fons sense estrès tirant principis al vent i venent art de les seves col·leccions per pagar programes, personal i altres. costos operatius, pandèmia induïda o no.
Els últims deu mesos, museus de Long Beach, Palm Springs, Baltimore, Syracuse de Nova York, Brooklyn i ara Manhattan s'han comportat malament.
En llegir la lamentable història de Met, em van aparèixer immediatament dues paraules: Patriot Act.
No, el museu no té previst fer escoltes telefòniques als usuaris per saber què hi ha als telèfons mòbils. Però està explotant un
mal concebuda directiva emesa a l'abril per la desgraciada Assn. de directors de museus d'art.
L'associació estava en pànic. Amb la confusió de les noves organitzacions culturals i pandèmiques enfonsades a l'esquerra i la dreta, els fluxos d'ingressos normals, com ara les entrades i les vendes de botigues de regals, s'havien aturat. Un mes abans, el mercat borsari s'havia estavellat en una caiguda lliure més aterradora que la de la Gran Recessió. Wall Street estava en plena convulsió, interrompent la previsibilitat de les inversions en dotacions museístiques típicament segures i enfosquint la disponibilitat futura de donants rics.
El directe El grup va decidir aixecar temporalment la prohibició de fer servir fons de deacessió per subscriure operacions.
La desaccessió és el procés mitjançant el qual l'art que es fa malbé de forma irreparable, és fals, es duplica, té menys qualitat o que no és rellevant per a la missió del museu i s'elimina de la col·lecció, sovint mitjançant la venda.

La desaccessió és una activitat rutinària de gestió de col·leccions d'art, però no és una eina general de recaptació de fons. Aquests fons només es poden aplicar a futures compres d'art. Fins ara, qualsevol museu que intentés vorejar el que seria defugit professionalment, probablement es retiraria la seva acreditació.
Sota una renúncia d'emergència de dos anys, però, el grup de directors va decidir que un museu s'enfrontés a andemic-initiated financial crunch could use the pro- ceeds from deaccessions to support direct care of the rest of its collection. All the institution needed to do was publish on its website a state- ment itemizing what parts of the annual budget direct care might include. For two years, AAMD would look the other way.
What a museum can not do, however, is start sorting through the storage racks looking for salable merchan- dise. The revised directive is explicit: Money gained from routine collection manage- ment, past or present, could be redirected to cover some operating costs, but “this temporary approach is not intended to incentivize deac- cessioning.”
Apparently, though, the waiver has incentivized the Met.
“This is the time when we need to keep our options open,” Met Director Max Hollein told the New York Times. As the story put it, the museum “has begun conver- sations with auction houses and its curators about selling some artworks to help pay for care of the collection.”
That’s not routine collec- tions management; that’s treasure hunting down in the storerooms. Earned in- come remains low, but the Met marches on as if it hadn’t heard about restored investment markets.
What the Met is doing poses two grave dangers.
First, even the many art museum directors who op- pose a rule change will begin to feel pressure from their own trustees to follow the leader: “Hey, the Met does it; why can’t we?”
Second, university art museums will face a special threat. Building a significant art collection is not the lead- ing priority of the schools that house them: “Hey, we need a new chemistry build- ing. Let’s sell the Van Gogh!”
Museum leaders will lose an essential professional shield.
Selling art from the collec- tion to pay the bills is tanta- mount to eating the seed corn. A museum’s collection is the reason it exists. But here comes the Met to tell us that, well, you know, sometimes things are so bad maybe you just gotta.
The irony is that the Met,
with deep pockets and in- comparably deep collections, is unlike almost every other art museum in America. It’s an anomaly — a tourist mecca in a wealthy interna- tional city that is the nation’s financial center. Those terms just don’t apply to art muse- ums in Sacramento, Tulsa, Okla., or Coral Gables, Fla., which will shoulder the un- intended consequences of what the Met decides.
In fact, the only analogous museum in the nation is a neighbor just down Fifth Avenue — the Museum of Modern Art, with its own deep pockets and incompa- rably deep collections. Other American art museums don’t enjoy the same privileges and resources as these two. (The Getty Trust’s endowment is almost twice the Met’s, but its museum is only one of four Getty programs.)
MoMA’s director, Glenn Lowry, is on record favoring relaxation of standards to al- low deaccessioning to fund programs, exhibitions and publications.
“None of us have a full perspective on how the pan- demic will play out,” Hol- lein warned the newspaper, which apparently had been tipped off to the sales discus- sions by a hungry auction house. “It would be inappro- priate for us not to consider it, when we’re still in this foggy situation.”
It was odd that Hollein was tasked with speaking on behalf of the museum. Yes, he’s the director, but he does not hold the admini- strative reins.
Those belong to Met Pres- ident and Chief Executive Daniel H. Weiss, a former col- lege president. The Met is distinctive in giving the top job to an administrative chief executive, while the director ranks No. 2. The board of trustees has the ultimate say in establishing policy, and Hollein has an advisory role. But the final managerial decision rests with Weiss.
The CEO was nowhere to be seen in the story. Hollein was likely meant to lend a veneer of director credibility to the appalling plan. After all, when you are making the outlandish claim that the art market is an ideal so- lution to your museum’s pan- demic crisis problem, best not to have the budget guy standing out front.

OPINIÓ

EL PAÍS
EL PERIÓDICO GLOBAL EN ESPAÑOL

PAÍS: España
PÁGINAS: 11
TARIFA: 52954 €
ÁREA: 939 CM² - 83%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 84255
E.G.M.: 951000
SECCIÓN: OPINION

17 Febrero, 2021

Memoria y patrimonio democrático

EDUARDO MADINA

El proyecto que el Gobierno enviará al Parlamento es una nueva oportunidad para afrontar tareas todavía pendientes sobre la relación de España con su propia historia y sería trascendente un amplio consenso

Todo parece indicar que el Gobierno no tardará en enviar al Parlamento el proyecto de ley de memoria democrática para su tramitación legislativa. La iniciativa retoma el camino ya iniciado en el año 2007 por el Gobierno del presidente Zapatero con la aprobación de la ley de memoria histórica.

El Congreso de los Diputados se encontrará así ante una nueva oportunidad para afrontar tareas que, tras más de 40 años de democracia recuperada, todavía siguen pendientes sobre la tensa y asimétrica relación que mantiene España con su propia memoria. Especialmente, con la de uno de sus mayores abismos históricos; el golpe de Estado del 18 de julio de 1936, la guerra y la represión franquista posterior a 1939.

Desde ese punto de vista, el debate nos coloca de nuevo ante una de las más evidentes heridas que todavía perduran desde aquel tiempo; la de las miles de personas que continúan enterradas en fosas comunes o cunetas sin localización conocida, impidiendo así que sus familiares puedan otorgarles algo tan sencillo como un tributo de memoria y la ceremonia de un entierro digno.

Sin duda alguna, ahí debería situarse el aspecto más relevante de la futura ley; en el mandato legal para que sea el Gobierno quien asuma la responsabilidad principal en la localización y exhumación de las fosas comunes de esas miles de personas que continúan desaparecidas. Cerrar por fin esa herida, asumiendo que sigue siendo una deuda de la democracia, contribuiría de manera decidida a la superación del dolor de los familiares, vivido durante demasiado tiempo entre la soledad y el silencio. Lejos de la más mínima intención de señalamiento o venganza o de cualquier intención de distribución retroactiva de la culpa o de la responsabilidad.

Sería, por todo ello, una muy buena noticia que este proyecto legislativo centralizara en el Gobierno el núcleo competencial de la exhumación de las fosas donde esperan para su localización las víctimas de la represión franquista.

Desde esa perspectiva y en contra del más que probable ruido ambiental que envolverá la tramitación de este proyecto de ley, lo cierto es que también podría entenderse este como una nueva oportunidad para destensar —al menos en parte— algo de la tensa relación que mantiene este país con su propia historia, especialmente con la que resulta políticamente más convulsa y donde tradicionalmente más ideología del presente se vierte en la interpretación del pasado.

En ese contexto, la mayor oportunidad que se abre en términos políticos, lo hace, paradójicamente, para el sector de la derecha española que más combativo fue contra la ley de memoria histórica de 2007. Ojalá sepa ver la enorme oportunidad que tiene ante sí. Ojalá comprenda el inmenso paso adelante que significaría, tanto para ella como para nuestra democracia, que, desde un irreprochable prisma democrático, declarara por fin que siente como propio el dolor de los familiares de las víctimas de la represión franquista. Que el único vínculo que siente con aquellos hechos del pasado es el dolor que todavía provocan en el presente en miles de españoles. Y que, en consecuencia, se suma al consenso de la democracia apoyando al Gobierno —y al Estado— en la tarea de la localización y exhumación de los restos de los republicanos desaparecidos en las fosas comunes y las cunetas de la represión franquista. Ojalá ese sector de la derecha democrática, tan combativo en 2007, supiera ver el paso de gigante que una decisión como esta supondría tanto para ellos mismos como para nuestra democracia.

Entre tanto, acudiremos al debate, conscientes de lo torpes que nos sentimos frente al espejo de los hechos más dolorosos de nuestro pasado. En él, nuestra propia imagen se nos devuelve distorsionada, entremezcla con los asuntos no resueltos y con los dolores todavía vivos. Y estos, a su vez, con nuestras experiencias personales y nuestras historias familiares, con nuestros juicios de valor y los enfoques ideológicos y asimétricos de nuestra mirada. Nos movemos muy incómodos ahí, rodeados siempre por las mismas preguntas.

¿Cuánto tiempo debe pasar para afrontar con garantías de efecto positivo la visita a las zonas más oscuras de nuestro pasado? ¿Cuánta memoria y cuánto olvido requiere la convivencia de hoy y de mañana? ¿Cuánta asimetría es aceptable a la hora de interpretar los distintos hechos dolorosos del pasado? ¿Reconocemos el papel que juegan estos en la conformación de nuestra identidad colectiva o esta solo se dota de contenido con los momentos estelares y las gestas más elevadas de nuestro pasado?

No faltan a nuestro alrededor países que nos muestran el valor que adquiere la elevación a categoría de patrimonio democrático de la memoria de las víctimas de los hechos más desgarradores de la historia. Ese es, precisamente, el gran salto adelante que podría estar esperando al otro lado de esta nueva legislación. Para todo ello, resultaría trascendental que un asunto de esta naturaleza se planteara, se negociara y se aprobara con un consenso político amplio y transversal de las principales fuerzas políticas de nuestro país.

Tendríamos así a mano una relación más sana con nuestro propio pasado. Un nuevo clima en la forma de aproximación a la memoria y la concepción de esta como parte de nuestro patrimonio democrático. Así, quedaría imposibilitado subjetivar con criterios del presente a las víctimas de los distintos totalitarismos o tentativas totalitarias del pasado. No sería posible verter sobre ellas jerarquías —de dolor o de importancia— ordenadas a partir de nuestros esquemas ideológicos, nuestros miedos o nuestros intereses del presente. Nos impediría acelerar en la memoria de unas mientras aceleramos en el olvido de otras. Nos invitaría a considerar a todas ellas —víctimas de la represión franquista, de tentativas totalitarias o de diversas formas de terrorismo— como parte de una memoria situada en el centro de nuestro patrimonio democrático. En el fondo, nos dotaría de un instrumento de reconciliación con nosotros mismos y con los hechos más dolorosos de nuestro pasado.

Ojalá las principales fuerzas políticas sean capaces de ver el inmenso valor que un consenso amplio en esta materia puede llegar a significar para nuestro país. Ojalá lo persigan y ojalá lo alcancen para la aprobación de la futura ley de memoria democrática.

ENRIQUE FLORES

> Supondría muy buena noticia que el Ejecutivo centralizara el núcleo competencial de la exhumación de las fosas

> Ojalá ese sector de la derecha democrática, tan combativo en 2007, supiera ver el paso de gigante de esta decisión

Eduardo Madina es exdiputado socialista en el Congreso.

elPeriódico EDICIÓ CATALÀ CAT

PAÍS: España
PÁGINAS: 24
TARIFA: 16671 €
ÁREA: 883 CM² - 83%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 48734
E.G.M.: 287000
SECCIÓN: OPINION

19 Febrero, 2021

Sergi Doria

El periodista Sergi Doria ha recopilat a 'Mujeres en primera plana' (Edhasa) una sèrie d'articles publicats en magazins i publicacions gràfiques dels anys 20 i 30 del segle passat que donen compte de l'ascensió social de la dona espanyola en el període d'entreguerres. El llibre reflecteix el fonamental paper del periodisme a l'hora d'explicar un fenomen que la Guerra Civil va esborrar de cop.

«Ni l'alcaldessa s'atrevia a dir-se a si mateixa 'alcaldessa'»

MAURICIO BERNAL
Barcelona

— Digui'm, ¿quines van ser les condicions socials que van donar lloc a aquesta revolució feminista? Si és que ho va ser. ¿Vostè li posaria aquest rètol?
— Crec més aviat que va ser una evolució, una cosa que estava germinant des de principis de segle però que als anys 20 va fer el gran salt a la feina, a l'estudi, al protagonisme en els mitjans de comunicació. Va ser una evolució natural que es va produir a tots els països, i que a Espanya es va concretar amb l'ajuda d'una legislació que va traduir el que es palpava al carrer.

— Per una vegada, la política va fer el que havia de fer, ¿no?
— Com va dir Adolfo Suárez en la transició, quan li van preguntar per què s'havien de fer determinades lleis en la nova democràcia espanyola: «Hem de portar al Parlament el que ja és normal al carrer». Era una mica això: el que ja era normal al carrer, el Govern de la República ho va convertir en la llei del vot, la llei del divorci... Lleis que van ajudar molt a la integració de la dona en àmbits que li eren vedats fins aleshores.

— El que queda clar al llibre és el paper capital del periodisme en la difusió d'aquesta evolució.
— Hi va jugar un paper clau. Si es fes una anàlisi quantitativa de totes les publicacions gràfiques d'aquells anys es veuria que a les portades el 70% són dones. Per això el llibre s'anomena així, *Mujeres en primera plana*, perquè per primera vegada les dones apareixen en portada, i ja no simplement com «la dona de», sinó com la campiona de natació, l'alcaldessa, la jutge... Es visualitza aquest accés de la dona a llocs que abans eren masculins.

— Llegint aquests articles es pot veure que tot és tan nou que ni tan sols hi ha un llenguatge per anomenar-ho. L'alcaldessa, per exemple, que no sap si dir-se a ella mateixa alcaldessa.
— Ja sap el que diu Wittgenstein: els límits del meu llenguatge són els límits del meu món. El món era un món anomenat en clau masculina, així que es va improvisant sobre la marxa, per això ni les mateixes dones s'atreveixen a dir-se alcaldesses, ni metges. Anomenar la cosa era molt difícil, tenint en compte que ni tan sols s'havia reconegut la cosa.

> «Per primer cop les dones copen les portades, i ja no simplement com a 'dona de'»

> «Les periodistes sabien que era una evolució que s'havia d'acompanyar des de la premsa»

> «Llavors el feminisme no era instrumentalitzat per cap opció política»

'Mujeres en primera plana'
SERGI DORIA

Editorial Edhasa
334 pàgines
Preu: 19 euros

Ricard Cugat

Sergi Doria, a Barcelona, fa uns dies.

— Es nota una gran diferència en el to quan els articles són escrits per homes i quan són escrits per dones.
— Sí, perquè les dones que escriuen aquests articles estan molt implicades en aquest apostolat femení. Josefina Carabias, Magda Donato o Rosa María Arquimbau són dones que saben el que els ha costat aconseguir aquest estatus periodístic, de manera que adopten certa complicitat amb les protagonistes dels seus reportatges. Tenen consciència que és un moment que s'ha d'aprofitar.

— ¿Sacrificant objectivitat?
— No és un periodisme objectiu, no, és un periodisme subjectiu però en la seva versió guareix, perquè és un moment que totes aquestes dones periodistes creuen que la premsa ha d'acompanyar; igual que la premsa, a la mort de Franco, per exemple, es va implicar molt amb la transició democràtica. Són moments en què és difícil ser objectiu, perquè és un moment que saps que és d'evolució i que beneficiarà tota la societat.

— De part dels homes periodistes s'adverteix fins i tot rebuig. Aquest article de Francisco Coves a *Estampa*, li llegeixo: «En la reacción ante un pañito torcido se podrá distinguir siempre un sexo de otro... por muchas sorpresas que nos depare el futuro».
— I fixi's, Francisco Coves era un periodista d'esquerres. Però sí, hi ha un deix perdonavides, jo l'anomeno així. Molta gent que es troba de cara amb el fenomen no sap si prendre-s'ho una mica a broma. També hi ha l'article sobre Mercedes Bassols, la campiona de natació, on es diu que «la campiona d'Espanya és una bona noia», perquè la persona que ha titulat no concep que hi hagi una dona que sigui campiona de natació, que treballi, que dirigeixi un equip... Tot això es veu molt excèntric en aquell moment.

— Alhora que hi havia un afany de les dones d'incorporar-se a la societat, n'hi havia un altre de paral·lel de crear els seus propis espais, ¿no? Espais a part. La Residència de Senyoretes Estudiants, el Club Femení d'Esports, el Club de Senyoretes... No deixa de tenir alguna cosa de paradoxa.
— Sí, jo crec que en part perquè s'estava començant des de zero. Personatges com María de Maeztu, o Carmen Baroja, que era germana de Pío Baroja, van començar amb aquestes institucions, que d'alguna manera volien traspassar a l'àmbit espanyol institucions anglosaxones. Van ser els primers àmbits en els quals la dona podia tenir, com deia Virginia Wolf, aquesta habitació pròpia, en pla «parlarem entre nosaltres de les coses que ens preocupen».

— ¿Quines diferències hi ha entre el que va passar llavors i el que està passant ara?
— Crec que després del franquisme s'ha donat per entès que determinades formes de feminisme són pròpies de l'esquerra i no de la dreta, mentre que en aquell moment no hi havia aquesta instrumentalització del concepte feminista per una determinada opció política. El feminisme militava tant a l'esquerra com a la dreta. Pensi que el vot femení el va defensar Clara Campoamor, que era una diputada de centredreta. La politització no li fa cap bé al feminisme, són drets civils que no han de tenir color polític. ■

LA VANGUARDIA .cat
viure

PAÍS: España
PÁGINAS: 1,6-7
TARIFA: 34353 €
ÁREA: 1123 CM² - 99%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 84641
E.G.M.: 482000
SECCIÓN: PORTADA

19 Febrero, 2021

viure
La T-Mobilitat s'estrena el 21 d'abril a l'àrea metropolitana

GENT

Francis Franco valora la sentència que els obliga a deixar el 'pazo'

PÀGINA 6

LA VANGUARDIA viure

PAÍS: España
PÁGINAS: 1,6-7
TARIFA: 34353 €
ÁREA: 1123 CM² - 99%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 84641
E.G.M.: 482000
SECCIÓN: PORTADA

19 Febrero, 2021

"El 'pazo' no va ser de l'Estat"

Francis Franco valora la sentència de desallotjament de Meirás i la família anirà al TS

ANDRÉS GUERRA
Barcelona

Francisco Franco Martínez-Bordiú, l'únic dels nets del dictador que va canviar l'ordre dels cognoms, és marquès de Villaverde i senyor de Meirás, si bé aquest últim títol ha quedat buit de contingut material: el *pazo* de Meirás és de patrimoni públic. Ho va dictar l'Audiència Provincial d'A Coruña divendres, després de 82 anys en mans de la família Franco. El tribunal no atorga legitimitat al document que recull la donació del castell com a regal dels corunyesos al general revoltat el desembre del 1938, abans de convertir-se en dictador i cap de l'Estat. Per als seus hereus és una derrota a mitges, ja que malgrat que s'han vist expulsats del *pazo*, el tribunal va estimar part del seu recurs i l'Estat els haurà d'indemnitzar per les despeses de conservació i manteniment des del 1975. En qualsevol cas, la guerra no s'ha acabat: la família s'ha reunit aquesta setmana i ha decidit recórrer davant el Tribunal Suprem per sol·licitar l'anul·lació del desallotjament mentre no rebin la compensació econòmica que ordena l'Audiència.

"La reconstrucció que va emprendre la meva mare va ser molt costosa", assegura el net del dictador

Francis Franco valora aquesta sentència per a *La Vanguardia*: "Llegeixo en titulars que el *pazo* de Meirás ha tornat a l'Estat. No, és que el *pazo* no va ser mai de l'Estat, encara que avui, després de tants anys de plets, només em provoqui maldecaps. Quan va tenir lloc l'exhumació del meu avi, algú em va dir aquesta frase del *Buscón*, de Quevedo: "En un país sense justícia, quin perill tenir la raó". Des d'aleshores han passat una sèrie de fets, com ara que una jutgessa hagi mostrat un servilisme tremend anant molt més enllà del que demanava l'Estat". Es refereix a l'admissió, per part del jutjat de primera instància, del canvi de qualificació en la qualitat de posseïdors del *pazo*: "L'Estat presenta la seva demanda i ens considera tenidors de bona fe; tot i això, en l'audiència prèvia canvia de parer i ens qualifica de tenidors de mala fe, de manera que hem de córrer amb les despeses de manteniment i conservació. Jo no soc advocat, però els que sí que en saben m'han dit que això no es pot fer: quan planteges una demanda, l'objecte de litigi queda circumscrit a uns extrems. Doncs bé, la jutgessa de primera instància sentencia que som posseïdors de mala fe i en una execució provisional ordena mesures cautelars sobre els béns que hi ha al *pazo*, que no han estat objecte del procediment i són indubitativament nostres. Finalment, l'Audiència resol que no hi ha hagut mala fe per part nostra com a hereus".

La qüestió de la bona o mala fe és fonamental per sostenir la indemnització per 44 anys de manteniment, conservació i fins i tot reconstrucció del castell. Tot i que el *pazo* (la casa pairal) no tornarà mai en mans dels Franco, Luis Felipe Utrera-Molina, advocat de la família, presentarà els pròxims dies un recurs davant el Tribunal Suprem per exigir l'anul·lació del que consideren una "precipitada" pèrdua de la seva possessió mentre no rebin la compensació econòmica de l'Estat. El seu import final encara és indeterminat. S'ha parlat del voltant d'un milió d'euros, però Francis Franco creu que la suma per força ha de ser més alta: "No sé aquesta xifra amb exactitud, però és molt més d'un milió. La reconstrucció que va emprendre la meva mare als noranta, a causa d'un incendi devastador ocorregut el 1978, va ser costosíssima. El meu pare no volia i ho va fer ella més tard, cap al 1998. En tot cas, hi ha moltes maneres d'acreditar aquest tema: si s'han fet obres, es taxen; els emoluments de les persones que s'ocupaven del jardí i de la casa, es valoren. Les despeses més recents, òbviament, estan totes facturades, però fa 40 anys és impossible. Aquest és un altre problema, per això li deia allò del mal de cap".

En una peça separada, hi ha l'afer dels béns mobles que atresora el *pazo* i que la justícia els va obligar a lliurar, un punt contra el qual ja han recorregut. Una comissió d'experts va fer un inventari

ANTONIO GARCIA / EFE

El protagonista Francisco Franco Martínez-Bordiú parla sobre la qüestió per a *La Vanguardia*

Una propietat amb història El castell va haver de ser rehabilitat després d'un incendi el 1978

LA VANGUARDIA viure

PAÍS: España
PÁGINAS: 1,6-7
TARIFA: 34353 €
ÁREA: 1123 CM² - 99%

FRECUENCIA: Diario
O.J.D.: 84641
E.G.M.: 482000
SECCIÓN: PORTADA

19 Febrero, 2021

dels béns de valor històric que es troben a Meirás, un total de 697. Sota quin argument recorren contra la decisió del tribunal? "Que aquests béns són nostres. Hi ha trofeus meus de caça, del meu avi, un quadre pintat per ell, llenços familiars obra de Sotomayor... I creiem que això ho guanyarem perquè és antijurídic, ja que els béns mobles no s'han discutit al judici. L'Estat reivindica unes finques registrals on s'ubica l'edificació, però en cap moment, en una sentència de 600 pàgines, es parla dels béns mobles. Que hàgim posseït la casa pairal de manera pacífica durant un determinat termini de temps –més del que marca la llei per a la usucapió– no implica que aquests béns no fossin per si mateix nostres. Afegeixi vostè les peces que va comprar la meva mare després de l'incendi que va tenir

CABALAR / EFE

lloc a finals dels anys setanta. Escolti, que són nostres!", insisteix Francis Franco.

Tot i això, molts els van portar allà les tropes de l'exèrcit vencedor. Per exemple, una pica baptismal de l'església de Frumales (Segòvia) o les figures d'Abraham i Isaac, que pertanyien a la catedral de Santiago. "Les estàtues són nostres. Així ho fixa un judici guanyat en primera instància a l'Audiència Provincial. Si es demostra que un bé no és nostre, no tenim cap interès a quedar-nos-el. Però entengui'm: si demà jo li reclamo a vostè una cosa dient que és meva, ho hauré de demostrar. Qui ha d'estar disposat a pledejar és qui demana alguna cosa. D'acord amb la llei, nosaltres som els propietaris per haver tingut aquests béns durant un període de 44 anys, però fins i tot així, si s'acaba demostrant que no ho som, cap problema".●